

PIRKANMAAN MAAHANMUUTTOPOLIITTINEN PUITEOHJELMA

PIRKANMAAN MAAHANMUUTTO-
POLIITTINEN PUITEOHJELMA

Pirkanmaan liitto
Tampere 2008
Sarja B, julkaisu nro 109
ISSN 0788-656X
ISBN 978-951-590-250-4
PISA/001/2008

Kannen kuva Mäntän seudun koulutuskeskus.
Kuvassa kesällä 2007 saapuneet kiinalaiset työperusteiset maahanmuuttajat

Painosmäärä 300 kpl
Painopaikka Domus-Print Oy, Tampere

ESIPUHE

Pirkanmaan liiton vuoden 2008 toimintasuunnitelmaan sisältyy Pirkanmaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman laatiminen. Ohjelmatyö käynnistetään puiteohjelmatyyppisenä lähtökohtatarkasteluna, mikä voi myöhemmin täsmentyä operatiiviseksi toimintaohjelmaksi.

Maakunnan strategisessa suunnittelussa varaudutaan tulevaisuuteen. Keskeisenä elementtinä on maakunnan kehityspoliittinen intressi, jonka keskiössä on osaavan työvoiman tarve. Alueiden talouksien kasvu ja kilpailukyky perustuu osaavan työvoiman saatavuuteen. Väestön ikääntyminen ja suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle leimaa voimakkaasti työmarkkinoiden tulevaisuutta. Kansallisella muu-
tolla ei pystytä Pirkanmaan työvoiman kysyntää hoitamaan.

Pirkanmaalla varaudutaan lisääntyvään maahanmuuttoon, monikulttuuristen yhteisöjen kasvuun ja näiden vaatimiin palveluihin sekä houkutellaan ja juurrutetaan ulkomaisia osaajia maakuntaan. Tämä edellyttää, että on onnistuneesti toteutettu maahanmuuttajien vastaanotto, hoidettu siihen liittyvät palvelutarpeet, kehitetty monikulttuurista yhteisöllisyyttä sekä muokattu asenteita ulkomaalaisia kohtaan suopeammiksi.

Ohjelmatyölle nimitettiin valmistelutyöryhmä, joka kuuli laajasti asiantuntijoita. Nyt valmistunut ohjelma kohdentuu neljään keskeiseen tavoitteeseen. Ohjelmassa on listattu keskeisimmät asiat, joihin varsinaiset toimenpiteet kohdistuvat ja tunnistettu pääasialliset vastuutahot.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanon käynnistämiseksi luodaan alueellinen yhteistyöfoorumi, joka kokoaa avaintahojen edustajat, tuottaa ehdotuksia sisällöllisiksi toimenpiteiksi, koordinoi toimia ja levittää tietoa.

Ohjelmaa tukevia operaatioita voidaan rahoittaa Euroopan rakennerahastoista, ko-
tuttamisrahastosta sekä kuntien rahoituksella.

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	3
1. TILANNEANALYYSI	5
1.1 <i>Ohjelman lähtökohdat, tarkoitus ja sisältö</i>	5
1.2 <i>Ohjelman suhde muihin strategioihin ja suunnitelmiin</i>	5
1.3 <i>Kansallisia, eurooppalaisia ja työmarkkinajärjestöjen lähtökohtia</i>	6
1.4 <i>Toimijat ja toiminta Pirkanmaalla</i>	7
1.5 <i>Ohjelmatyön organisointi</i>	8
2. PIRKANMAAN MAAHANMUUTTOPOLIITTINEN OHJELMA	9
2.1 <i>Tavoitetila</i>	9
2.2 <i>Strategia</i>	9
2.3 <i>Toimintalinjat, keskeiset asiat ja toimijoiden rooli</i>	9
2.4 <i>Keskeisten toimenpiteiden organisoiminen</i>	12
2.5 <i>Hankkeiden rahoittaminen</i>	12
2.6 <i>Ohjelman toteutuksen seuranta ja raportointi</i>	12
LIITE 1	1
LIITE 2	13

1. TILANNEANALYYSI

1.1 OHJELMAN LÄHTÖKOHDAT, TARKOITUS JA SISÄLTÖ

Maakunnan strategisessa suunnittelussa varaudutaan tulevaisuuteen. Keskeisenä elementtinä on maakunnan kehityspoliittinen intressi, jonka keskiössä on osaavan työvoiman tarve. Alueiden talouksien kasvu ja kilpailukyky perustuu osaavan työvoiman saatavuuteen.

Väestön ikääntyminen ja suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle leimaa voimakkaasti työmarkkinoiden tulevaisuutta. Pirkanmaalla työvoiman kysynnän ennustetaan kasvavan nykyisestä 200 000:sta vuoteen 2020 mennessä 22 000 hengellä. Kysynnän kasvu perustuu arvioihin väestön kehityksestä ja aluetalouden kehityksestä. Kansallisella muutolla ei pystytä Pirkanmaan työvoiman kysyntää hoitamaan. Pirkanmaalla työllisyyden ennustetaan kasvavan etenkin terveydenhuollossa, teollisessa työssä sekä palveluissa. Lisäksi rakennusalan, kaupallisen alan sekä kuljetuksen ja liikenteen ennustetaan kasvattavan työllisten määrää lähimmän viiden vuoden aikana. Näille aloille tarvitaan sekä kädentaitojen ammattilaisia että päteviä johto- ja asiantuntijatason työntekijöitä.

Tällä hetkellä työvoimapulaa pyritään ensisijaisesti hoitamaan työvoimavarojen tehokkaalla käyttämisellä ja työurien pidentämisellä. Maaseudulla ei kuitenkaan enää ole työvoimavaroja, joita voitaisiin siirtää esimerkiksi maataloustyöstä muille sektoreille. Mm. Pohjois-Pirkanmaalla on välityömarkkinoiden avulla pystytty laskemaan työttömyysastetta 9 %:sta 6 %:iin.

Erityisesti maakunnan reuna-alueilla ovat yritykset ja kunnat yhdessä oppilaitosten ja työvoimahallinnon kanssa käynnistäneet sopiviksi arvioimiaan toimia työvoimavaran ratkaisemiseksi ulkomailta hankittavan työvoiman avulla. Tällaisia hankkeita on ollut vireillä kaikissa seutukunnissa. Hankkeiden edetessä on jouduttu hakemaan vastauksia monenlaisiin eteen nousseisiin kysymyksiin, mm. selvittämään eri toimijoiden rooleja, tehtäviä ja vastuita. Työtä on siis jo tehty ja uusia käytäntöjä luotu. Kaikkialla on haluttu hoitaa asiaa omin voimin. Seutukuntien kesken on vaihdettu kokemuksia.

Maakunnan kilpailukykyyn ylläpitämisen kannalta erityisen tärkeitä ovat myös sellaiset ulottuvuudet, joissa yliopistot ja ammattikorkeakoulut ja niissä oleva ulkomainen osaamis potentiaalia on mukana.

Maassa jo olevan ulkomaisen työvoiman piirissä työttömyysaste on edelleen huomattavan paljon korkeampi kuin valtaväestön piirissä. Vaatii erityisiä toimia saada tämä reservi käyttöön.

Nyt laadittavan maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteena on tilanteen kokonaisvaltainen hahmottaminen, tietoisuuden lisääminen ja laajan keskustelun aikaansaami-

nen. Halutaan jäsentää tärkeimmät näkökulmat ja rakentaa yhdessä näkemys siitä, mihin toimenpiteet on kohdistettava, osoittaa oikeat toimijatahot ja varmistaa toimintojen tarkoituksenmukainen järjestäminen ja koordinointi.

Kansainvälisesti vertailtaessa Suomessa on vielä erittäin vähän ulkomaalaisia ja käytännöt työvoimaperäisessä maahanmuutossa kehittymättömiä ja luonteeltaan kokeilevia. Valtakunnan tasolta tulevat yleiset raamit. Suomelle ollaan luomassa uutta maahanmuuttopolitiikkaa, jolla on tarkoitus lisätä työperusteista maahanmuuttoa ja parantaa yhteiskunnan valmiuksia tukea ulkomaalaisten kotoutumista. Palveluinfrastruktuurin tulee olla toimivan ja yhteistyön valtakunnan tason, aluetason ja paikallistason toimijoiden välillä saumatonta. Alueelliset toimet lähtevät alueen omista tarpeista ja niissä onnistumisen tueksi tarvitaan maakunnallisia linjauksia.

Tilastotietoa ulkomaalaisista Pirkanmaalla ja Suomessa 2007 liitteessä 1.

1.2 OHJELMAN SUHDE MUIHIN STRATEGIOIHIN JA SUUNNITELMIIN

Pirkanmaan maakuntasuunnitelma 2005+ on Pirkanmaan yhteinen, sen omiin lähtökohtiin perustuva ohjelmalinjaus ja tulevaisuuden tienviitta, joka tähtää maakunnan asukkaiden ja yritysten menestykseen. Inhimillisiin voimavaroihin liittyvänä tavoitetilana on, että ammattitaitoisena ja työelämän tarpeita vastaavasti koulutetun työvoiman saanti yritysten ja työelämän muihin tehtäviin on varmistettu kaikissa seutukunnissa. Aluekehityksen strategiana on varautua lisääntyvään maahanmuuttoon, monikulttuuristen yhteisöjen kasvuun ja sen vaatimiin palveluihin sekä houkutellessa ja juurruttaa niin kotimaisia kuin ulkomaisia osaajia maakuntaan. Tämä edellyttää, että on onnistuneesti toteutettu maahanmuuttajien vastaanotto, hoidettu ennakoivasti siihen liittyvät palvelutarpeet ja kehitetty monikulttuurista yhteisöllisyyttä.

”Ikäluokkien pienetessä ollaan tilanteessa, jossa kaikkiin välttämättömiin tehtäviin ei riitä kotimaisia osaajia. Siksi on välttämätöntä edistää työperäistä maahanmuuttoa, vahvistaa maahanmuuttajien asemaa työmarkkinoilla ja hyödyntää heillä oleva osaaminen nykyistä täydemmin. Kansainvälisyys on saatava ajattelussamme automaattiseksi, ja maahanmuuton haasteet on kyettävä aktiivisin toimin muuttamaan voimavaraksi.” (Pirkanmaan maakuntaohjelma 2007–2010). Maakuntaohjelmassa tarkennetaan maahanmuuttajien onnistuneen kotouttamisen ja työllistämisen edellytyksiä listaamalla asioita, joissa on onnistuttava sekä niitä toimenpiteitä, joita tämä vaatii. Tavoitteeksi asetetaan työssä olevien maahanmuuttajataustaisten määrän kaksin-

kertaistuminen ohjelmakaudella.

Pirkanmaan innovaatiostrategia (2008) nostaa keskeiseksi haasteeksi Pirkanmaan innovaatiojärjestelmän kansainvälisten kontaktien vahvistamisen, maakunnan houkuttelevuuden lisäämisen ja ulkomaisten osaajien juurruttamisen pirkanmaalaisiin yrityksiin ja muihin organisaatioihin

Alueellinen työllisyysstrategia 2007–2011 nostaa tavoitteeksi työikäisten maahanmuuttajien kohtaamisen potentiaalisina työntekijöinä ja sen, että heitä palvellaan tavoitteellisesti ja moniammatillisesti yhteistyötä tekemällä. Tavoitteeksi asetetaan myös, että maahanmuuttaneet ja maahanmuuttavat työikäiset saadaan työnantajien palvelukseen ja suomalaisen yhteiskunnan yhdenvertaisiksi jäseniksi. Tavoitellaan hallittua työperusteista maahanmuuttoa.

Pirkanmaan korkeakoulujen aluestrategian 2007–2013 mukaan vakiintunutta toimintaa on, että ulkomaalaisia osajia rekrytoidaan Pirkanmaalle panostamalla huippualojen koulutus- ja tutkimusohjelmiin ja vahvistamalla entisestään yhteyksiä yrityselämään. Korkeakoulut ja kunnat kehittävät ja toteuttavat yhteistyössä kotouttamispalveluja, joilla opiskelijat ja alueelle töihin tulevat otetaan vastaan. Korkeakoulut tiivistävät edelleen yhteistyötään alueella annettavan koulutuksen markkinoinnissa ja tarjoavat yrityksille palveluitaan ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoimiseksi alueen yrityksiin harjoittelijoiksi ja työntekijöiksi.

1.3 KANSALLISIA, EUROOPPALAISIA JA TYÖMARKKINAJÄRJESTÖJEN LÄHTÖKOHTIA

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen maahanmuuttopoliittisena tavoitteena on kehittää aktiivista, kokonaisvaltaista ja johdonmukaista politiikkaa, joka ottaa täysipainoisesti huomioon niin työvoiman tarpeen, maahanmuuttajien moninaiset lähtökohdat kuin kansainväliset velvoitteet.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelman (19.10.2006) tavoitteena on määritellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopoliittikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia. Ohjelman tavoitteena on lisäksi muodostaa kokonaisvaltaiset puitteet erityisesti EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta Suomeen suuntautuvaa maahanmuuttoa koskevan politiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle sekä edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä ja siten tukea Suomen kansainvälistymistä, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja yhtenä keinona muiden keinojen joukossa vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin. Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteisiin sisältyy ajatus

aktiivisesta maahanmuuttopoliitikasta.

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston hanke ”Työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelma (1.3.–30.11.2008) on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Ohjelma sisältää yhdeksän ehdotusta. Mm. luodaan vetovoimastrategia, jolla lisätään Suomen tunnettuutta erityisesti työnteko- ja opiskelumaana, lisätään yhteistyötä EU-maiden, lähialueiden ja muiden Suomen kannalta relevanttien maiden kanssa sekä yksinkertaistetaan ja selkiytetään lupajärjestelmiä ja rekisteröintimenettelyjä

Kotoutumisen vaikuttavuutta, ohjausta sekä seurantaa tehostetaan ottamalla käyttöön laajapohjainen työministeriön valmisteleva Kotoutumisen ja etnisten suhteiden puiteohjelma 2008–2011, jonka avulla ohjataan alueellisia ja paikallisia kotouttamisohjelmia sekä muita kotoutumisen edistämiseen liittyviä suunnitelmia.

Selvitysmies Ole Norrbackin Maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämistä koskeva raportti (6.5.2008) ehdottaa merkittäviä muutoksia maahanmuuttohallintoon sujuvan maahanmuuton lisäämiseksi. Selvitysmies painottaa peruslinjauksissaan työvoiman maahanmuuton lisäämistä, kotouttamisen tehostamista sekä Maahanmuuttoviraston ja maahanmuuttohallinnon toimintakulttuurin uudistamista asiakaslähtöisesti palvelua parantamalla ja käsittelyprosesseja nopeuttamalla. Raportti sisältää 30 ehdotusta peruslinjausten toteuttamiseksi.

Sisäasiainministeriön on perusteilla maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus. TEM laatii parhailaan sisäistä toimintastrategiaa, joka määrittelee, miten Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallituksen maahanmuuttopoliittista linjaa omassa toiminnassaan.

Sisäasiainministeriö on asettanut maahanmuuttajien työllistymisen esteitä ja tuloloukkua koskevan selvityshankkeen. Selvitysmieheksi on kutsuttu tohtori Pentti Arjärvi. Hankkeen tavoitteena on selvittää maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvät esteet, mukaan lukien tuloloukut sekä tehdä kehittämissuositukset maahanmuuttajien työmarkkinakelpoisuuden parantamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi.

Ulkomaalaislain uudistaminen on käynnissä, Syksyllä 2008 hallitus tulee esittämään, että työluvista luovutaan. Lain oletetaan tulevan voimaan 2009.

Kotouttamislain selonteko on valmisteilla. TEM:n arvioiden mukaan se annettaneen eduskunnalle syksyllä 2008. Kotouttamislain kokonaisuudistus käynnistyy syksyllä 2008.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaidankahkijoiden vastaanotosta (493/1999) määrittelee tällä hetkellä eri tahojen velvollisuudet kotouttamistyössä.

EU:n komissio on tehnyt ehdotuksen työperäisen maahanmuuton yhtenäistämiseksi (23.10.2007). Ehdotuksella pyritään muodostamaan yleiset puitteet oikeudenmukaiselle

ja oikeuksiin perustuvalla lähestymistavalla työperäisessä maahanmuutossa.

Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan rekrytointivaikeudet ovat levinneet kaikille toimialoille. Työvoimapulasta kärsivät sekä palvelut, teollisuus että rakentaminen. Kaikkein yleisimpiä rekrytointivaikeudet ovat rakennusalalla, jossa työvoimapulasta kärsi EK:n tekemän kyselyn mukaan 58 % yrityksistä. Saman kyselyn mukaan henkilömäärillä mitattuna työvoimapula oli pahin palvelualoilla, joilla oli syys-lokakuussa peräti 19 000 vaikeasti täytettävää työpaikkaa. Teollisuudessa rekrytointivaikeudet lisääntyivät jo neljättä vuotta peräkkäin. Tämän hetken rekrytointivaikeuksia ei ratkaista työvoiman maahanmuutolla. Työvoimaa vuokraamalla tilannetta voidaan helpottaa.

Työmarkkinajärjestöjen yhteinen kanta on että Suomi tarvitsee lisää ulkomaisia osaajia ja työntekijöitä eli työperäistä maahanmuuttoa. Ulkomaista työvoimaa tarvitaan täydentämään suomalaista työvoimaa – ei korvaamaan sitä.

1.4 TOIMIJAT JA TOIMINTA PIRKANMAALLA

Kotouttamislain mukaan TE-keskukselle kuuluu maahanmuuttajien kotouttamisen alueellinen yhteensovittaminen ja TE-keskus vastaa yhdessä työvoimatoimistojen kanssa maahanmuuttajien kotoutumista edistävien ja tukevien palvelujen, luku- ja kirjoitustaidon opetuksen ja perusopetuksen järjestämisestä työnhakijaksi rekisteröidylle maahanmuuttajalle. Tämän lisäksi työvoimatoimistoille kuuluu kotoutumissuunnitelmien laadinta yhteistyössä työnhakijaksi rekisteröityneen maahanmuuttajan (ja sosiaalityöntekijän) kanssa. Työvoimatoimisto ja kunta tekevät yhteistyötä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisessä ja niitä koskevassa tiedottamisessa.

Kotouttamislain mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta, ja kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille (kielikoulutus, työllistäminen, asunto, toimeentulotuki, yms.). Kunta tekee työvoimatoimiston kanssa yhteistyötä kotouttamisessa sekä antaa maahanmuuttajille tietoja työvoimatoimiston ja muiden palvelujen tuottajien tarjoamista palveluista. Kunta vastaa kotouttamisohjelman laatimisesta, toimeenpanosta, kehittämisestä sekä ohjelman toteutumisen ja vaikutusten seurannasta. Kunta laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä työvoiman ulkopuolella olevan maahanmuuttajan kanssa (ulkomaalaistoimisto/sosiaalityötoimisto). Lisäksi kunta työllistää maahanmuuttajia.

Kotouttamislain mukaan lääninhallitus osallistuu toimialaansa kuuluvissa asioissa maahanmuuttajien kotoutu-

mista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palveluiden suunnitteluun, ohjaukseen ja valvontaan sekä huolehtii, että maahanmuuttajien tarpeet otetaan huomioon muita lääninhallituksen toimialaan kuuluvia palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä. (mm. rinnasteiset toimenpiteet)

ALMA on kahdeksan kunnan yhteinen maahanmuuttajiasiakastyön kehittämissyksikkö. Se oimii verkosto-organisaation tapaan ja kehittää maahanmuuttajiin liittyviä palveluja ja osaamista neljällä osa-alueella: maahanmuuttajien alkuvaiheen vastaanotossa, palveluohjauksessa mielenterveys-työssä sekä parantamalla työntekijöiden ja työyhteisöjen tietotaitoa maahanmuuttaja-asiakkaista.

Pirkanmaalaiset yritykset hakevat työvoimaa ulkomailta ja kouluttavat tulijat yhteistyössä kuntien, oppilaitosten, muiden paikallisten toimijoiden ja rekrytointifirmojen kanssa tapauksesta riippuen.

Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut oppilaitokset tuovat, kouluttavat ja työllistävät maahanmuuttajia sekä edistävät näiden rekrytoitumista alueen työnantajien palvelukseen. Ne vaikuttavat myös ympäristönsä näkemyksiin tuottamalla ja levittävällä uutta tietoa.

Yrittäjäjärjestöt toimivat maahanmuuttajien yrittäjyys-potentiaalin tukena, tiedonkerääjinä, tiedon välittäjinä ja keskustelun herättäjinä.

Lehdistö ja muu media ovat tärkeitä asennemuutokseen vaikuttavia toimijoita.

Seurakunnat, erilaiset järjestöt ja yhdistykset, kuten SPR järjestävät ohjaus-, neuvonta – ja tukipalveluja maahanmuuttajille sekä leiritoimintaa. Myös projekteja toimii näiden eri organisaatioiden yhteydessä kuten esimerkiksi Tuumasta toimeen - hanke, Essi-koti, Kulttuurienkoti.

Pirkanmaalla toimii lukuisia maahanmuuttajatyöhön liittyviä järjestöjä. Näistä löytyy kuvausta liitteessä 2.

Pirkanmaan tulkikeskus tarjoaa tulkki- ja käännös-palveluja maahanmuuttajien kanssa tapahtuvaan asiakastyöhön.

Rekrytointi- ja henkilöstövuokrausfirmat toteuttavat yritysten työvoiman hankintaan liittyviä toimeksiantoja.

Suomen Itämeri-instituutti on tehnyt selvityksiä ja toteuttanut työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä hankkeita. .

Tampereen kaupunginhallitus on asettanut maahanmuuttajaneuvoston, jonka tehtävänä on mm. maahanmuuttajien ja kotouttamiseen liittyvien palvelujen kehittäminen, eri kulttuurien välisen vuoropuhelun kehittäminen sekä osallistuminen syrjinnän ja rasismien ehkäisyyn. Maahanmuuttajaneuvosto voi tehdä esityksiä mm. työperäiseen maahanmuuttoon liittyvien palvelujen, maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen kehittämiseksi sekä palveluiden ja rekrytoinnin yhdenvertaisuuden esteiden poistamiseksi.

Työperäisen maahanmuuton edistämishankkeita on toteutettu ja parhaillaan käynnissä lähes kaikissa seutukun-

---

nissa. Näistä löytyy tarkempaa tietoa liitteessä 2.

Pirkanmaalla tehtyjä työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä selvityksiä on kerätty liitteeseen 2.

1.5 OHJELMATYÖN ORGANISOINTI

Pirkanmaan liiton vuoden 2008 toimintasuunnitelmaan sisältyy Pirkanmaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman laatiminen. Ohjelmatyö käynnistetään puiteohjelmatyypisenä lähtökohtatarkasteluna, mikä voi myöhemmin täsmentyä operatiiviseksi toimintaohjelmaksi.

Työlle nimitettiin valmistelutyöryhmä, jonka puheenjohtajana toimi aluekehitysjohtaja Jukka Alasentie. Varapuheenjohtajana ja esittelijänä toimi edunvalvontajohtaja Pentti Hämäläinen, sihteerinä erityisasiantuntija Marja-Riitta Mattila-Nurmi Pirkanmaan liitosta sekä työryhmän jäsenenä osastopäällikkö Markku Kaunisto Pirkanmaan TE-keskuksesta, maahanmuuttajatyön pääkoordinaattori Marja Nyrhinen Tampereen kaupungilta ja johtaja Esa Kokkonen Suomen Itämeri-Instituutista.

Valmistelutyöryhmä kuuli laajasti asiantuntijoita mm. sisäasiainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Tampereen yliopistosta (sekä tutkijan että ura- ja rekrytointipalvelun näkökulma), SAK:sta, Elinkeinoelämän keskusliitosta ja henkilöstövuokrausyrityksestä. Myös maahanmuuttajan kokemuksista ja näkemyksiä kuultiin. Lisäksi tehtiin tutustumismatkan Pohjois-Pirkanmaalle ja kuultiin siellä työvoimahallinnon edustajia, kuntien maahanmuuttokoordinaattoreita sekä yritysten ja oppilaitosten edustajia.

Alkuperäistä aikataulutavoitetta (kesäkuu 2008) jouduttiin venyttämään syksyyn 2008 sen vuoksi, että kansallisella tasolla oltiin samanaikaisesti luomassa uutta maahanmuuttopolitiikkaa ja uusi valtakunnallinen palveluinfrastruktuuri oli vielä keskeneräinen. On varauduttu siihen, että vuoden 2009 aikana on mahdollisuus päivittää nyt laadittava maakunnallinen ohjelma.

2. PIRKANMAAN MAAHANMUUTTOPOLIITTINEN OHJELMA

2.1 TAVOITETILA

Nykytilan arvioinnin perusteella on määritelty tavoitetila, mihin strategialla ja sen keskeisiä toimintalinjoja toteuttamalla halutaan päästä:

Pirkanmaa on globaaleilla työmarkkinoilla tunnettu työvoimaa kiinnostavana alueena, missä monikulttuurisuus tunnustetaan taloutta ja työelämää dynamisoivana tekijänä. Alueen kunnat ovat tunnistaneeet vastuunsa edellytysten luojina. Alueellinen työnjako maahanmuuttajien kotouttamistoiminnassa on järjestetty tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti saumattomalla työnjaolla yksityisen sektorin, viranomaisten ja kolmannen sektorin kesken.

2.2 STRATEGIA

Strategia kohdentuu seuraaviin tavoitteisiin: Pirkanmaalaisten yritysten työvoiman tarpeen tyydyttämiseksi maakunta houkuttelee aktiivisesti yrittäjiä, työntekijöitä, opiskelijoita, tutkijoita ja muita osaajia Suomen rajojen ulkopuolelta. Kunnat tunnistavat työvoimakysymykseen liittyvä vastuunsa ja syntyä halukkuus lähteä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa rakentamaan vastaanottokykyä ja työnjakoa maakunnassa ja sellaisissa asioissa, joita pitää hoitaa paikallisesti. Maakunnassa toimivat korkeakoulut ja oppilaitokset aktivoituvat synnyttämään kansainvälisiä koulutus- ja tutkimusohjelmia ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ne luovat valmiudet edistää ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden työllistymistä alueella toimiviin yrityksiin. Alueella jo olevat ulkomaalaistaustaiset henkilöt riippumatta maahantulon taustasta saadaan tehokkaasti mukaan työelämään.

Strategia pelkistyy neljäksi toimintalinjaksi.

2.3 TOIMINTALINJAT, KESKEISET ASIAT JA TOIMIJOIDEN ROOLIT

Toimintalinja 1: Pirkanmaa on houkutteleva työnteko-, yrittäjyys- ja opiskelualue

Tarvitaan erityisiä toimia ja yhteistyötä maakunnan markkinomiseksi houkuttelevana työperusteisen maahanmuuton kohteena. On tuotettava markkinointi- ja informaatioaineisto, mikä nostaa esiin maakunnan vetovoimaisuuden sekä innovatiivisena että osaavia maahanmuuttajia houkuttelevana alueena. Tuotettava markkinointi- ja informaatioaineisto tukevat yritysten, kuntien, kehittämissyhtiöiden ja muiden toimijoiden kuten oppilaitosten toimintaa osaavan työvoiman houkuttelussa. Aineiston kokoamisessa otetaan huomioon muu maakunnan ajankohtainen markkinointi ja sitä varten tuotettava materiaali esim. Tampere Business Region. Tuotettava materiaali täydentää kansallista maahanmuuttajille kohdistettua informaatiota ja maahanmuuttajien ohjausjärjestelmää ja nostaa esiin Pirkanmaata houkuttelevana maahanmuuttokohteena.

Asenteiden muuttaminen ulkomaalaisia kohtaan on saatava suopeammaksi. Valtavaestön totuttaminen eli syrjinnän ja rasismien vastaisessa työssä onnistuminen vaatii avointa julkista keskustelua, minkä kautta saadaan poistetuksi ennakkoluuloja, jotka vaikeuttavat ulkomaalaisten kohtaamista. Myös pakolaisstatuksella maahan tuleminen on syytä käsitellä osana tätä kokonaisuutta. Pohjimmiltaan on kysymys siitä, että tavalliset ihmiset muuttavat muualta tänne asumaan ja tekemään työtä tavallisten ihmisten kanssa. Medialla on tässä työssä suuri rooli. Väärien käsitysten poistamiseksi tarvitaan myös tutkimuksen tuomaa tietoa monikulttuurisuuden dynamisoivasta vaikutuksesta.

Keskeiset asiat, joihin toimenpiteet kohdistuvat:

- Tutkimus ja tiedonlevitys monikulttuurisuuden dynamisoivan vaikutuksen tunnistamiseksi alueen kehittämiseksi
- Markkinointiaineiston kokoaminen Pirkanmaan esittelemiseksi houkuttelevana työnteko-, yrityksen perustamis-, asumis- ja opiskelualueena
- Muut operaatiot maakunnan vetovoimaisuuden esiin nostamiseksi
- Median käyttö asenteiden muuttamiseksi suopeammiksi ulkomaalaisia kohtaan ja syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- Työnantajien rohkaiseminen ja toimet työnantajakuvan parantamiseksi
- Työyhteisöjen monikulttuurisuusvalmiudet
- Korkeakoulujen ja oppilaitosten kansainvälistymisstrategiat, joissa ovat mukana myös työnantajayhteydet
- Hyödynnetään kansallista toimintaa maahanmuuttoasiois-

sa erityisesti EU-maiden, lähialueiden ja muiden Suomen kannalta relevanttien maiden kanssa,

- Selvitetään mahdollisuudet tehdä yhteistyötä ja rakennetaan yhteisiä hankkeita lähialueiden kanssa
- Kansallisten opastus- ja palvelujärjestelmien tehokashyödyntäminen
- Kansainvälisyyden juurruttaminen osaksi arkipäivää
- Julkinen sektori esimerkin näyttäjäksi rekrytointi- ja henkilöstöpoliittisella suunnittelulla

Vastuutahot:

- Tarvitaan operatiivinen toimija, joka koordinoi markkinointioperaatioita, kokoaa toimijat ja toimii osaltaan tiedon levittämiseksi. Tämä on aluekehitysvastuuseen kuuluva asia, josta valtio ja kunnat ovat vastuussa. Toiminnan käynnistämiseksi vastuullinen taho on Pirkanmaan liitto yhdessä Tampereen kaupungin ja muiden kuntien ja muiden viranomaisten kanssa.
- Kunnat itse ottavat kantaa siihen, kuinka tärkeänä ne pitävät työperäisen maahanmuuton edistämistä, ja järjestävät palvelunsa vastaamaan nykyisestä selkeästi kasvavan maahanmuuttajaväestön tarpeita. Työperustainen maahanmuutto on tärkeä osa elinkeino-, alue- ja työvoimapolitiikkaa.
- Kunnat yksittäisinä toimijoina ja keskinäisessä yhteistyössä vetovoimaisuuden kasvattajina
- Korkeakoulut ja oppilaitokset kouluttajina, välittäjinä ja rekrytoijina
- Kolmannen sektorin toimijat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa esim. syrjinnän ja rasismien vastaisessa työssä sekä edistämässä muutoinkin kotoutumista
- Vastuutahot huomioivat yhteydet muihin maakunnan kansainvälisen markkinoinnin hankkeisiin ja toimijoihin
- Media paikallisen hengen luojana
- Yritysjärjestöt tiedonlevittäjinä ja keskustelukumppaneina

Toimintalinja 2: On rakennettava valmiudet ulkomaalaistaustaisen työvoiman rekrytointiin niin yrityksissä kuin julkisissa organisaatioissa. Vastaanottamiseen liittyvissä asioissa kuntien vastuulle kuuluvat palvelut pitää tuottaa osana kuntien normaalia palvelutuotantoa. Maahanmuuttajien integroiminen osaksi sosiaalista ja ammatillista yhteisöä vaatii niin ikään valmiuksien rakentamista.

Pirkanmaalla tavoitteeksi asetetaan jatkuva maahanmuutto. Toiminta sekä käytännöt rakennetaan tuota tavoitetta vastaaviksi. Työvoiman alueella pysyminen on haasteellista ja

vaatii erityisesti julkiselta sektorilta asian ymmärtämistä ja toimenpiteitä. Maahanmuuttajien vastaanotto- ja sopeuttamisjärjestelmän toimivuus sekä suotuisa asenneilmapiiri ja palveluinfrastruktuurin kehittäminen ovat tässä avainasioita. Jotta maahanmuuttajat pystytään tehokkaasti vastaanottamaan ja pitämään alueella, on avaintoimijoiden tunnistettava roolinsa ja vastuunsa kotouttajina. Maahanmuuttajien kotouttamisen ja opastuksen tulee olla kunnan normaalia palvelutoimintaa. Maahanmuuttajia tulee kohdella tavallisia kuntalaisina, ei erillisryhminä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ns. toisen polven maahanmuuttajien asioiden edistämiseen.

Kuntien välistä yhteistyötä edistetään, jotta palvelut pystytään tuottamaan riittävän monipuolisina ja laadukkaina. Yhden kunnan voimavarat harvoin riittävät tähän. Palvelut tuotetaan kaikille ja kaikkialla samansuuntaisesti.

Rakennettaessa uutta aluehallintomallia sekä maahanmuuttoasioiden vastuutusta uudella tavalla järjestäytyvien ministeriöiden tehtävien osalta tulee turvata maahanmuuton tehtäväkokonaisuuden järjestäminen tarkoituksenmukaisella tavalla ja hyvin yhteen sovittaen niin valtakunnallisella, alueellisella kuin paikallistasollakin. Selkiytetään maahanmuuttajatyön vastuutusta, rahoitusta ja työnjakoa.

Keskeiset asiat, joihin toimenpiteet kohdistuvat:

- Uudistuva lainsäädäntö nostaa kunnat esiin keskeisinä toimijoina. Maakunnassa on järjestäydyttävä tämän mukaan ja organisoitava tarpeellinen yhteistyö.
- Aktiivisen ja tarkoituksenmukaisen palveluinfrastruktuurin rakentaminen tavoitteenaan mahdollisimman nopea maahanmuuttajien integrointi suomalaiseen yhteiskuntaan eri tahojen saumattomalla yhteistyöllä (kielikoulu, asuminen, lasten koulutus, puolison työ- ja koulutusmahdollisuudet ja muut perheen kotouttamiseen liittyvät asiat)
- Työvoiman etsintä riittävästä potentiaalista lähtömaassa
- Työvoiman arviointi, rekrytointi ja koulutus lähtömaassa
- Lupa- ja rekisteröintiasiat, muut maahanmuuttajien vastaanottoon liittyvät viranomaisasiat
- Suomessa tapahtuva perehdyttäminen ja työelämäänasettautumisen tukeminen ammatillisella koulutuksella
- Sitouttaminen eli sosiaaliseen ja ammatilliseen yhteisöön integroiminen mm. vuorovaikutuskoulutus esimiehille, työtovereille ja maahanmuuttajille

Vastuutahot:

- Kunnat elinkeinopolitiikasta vastaavina tahoina, maahanmuuttajien kotouttajina, perusopetuksen, päivähoiton ym. kunnallisten ja tasavertaisten palveluiden järjestäjinä, sekä

- omassa rekrytointi- ja henkilöstöpolitiikassaan,
- Yritykset työnantajina, positiivisen yrityskuvan rakentajina ja työhön kouluttajina
  - Keskushallinto maahanmuuttajapalveluiden turvaajana (mm. lupa- ja rekisteröintiasiat), ulkomaan edustustot informaation jakajina sekä lähtömaassa että Suomessa
  - Paikallistason viranomaiset maahanmuuttopalveluiden turvaajana
  - Koulutusorganisaatiot ja opetusviranomaiset ammatillisen ja suomenkielen koulutuksen järjestäjinä
  - Työmarkkinajärjestöt tiedonlevittäjänä ja asennemuokkaajana
  - Ulkopuoliset rekrytointi- ja henkilöstövuokrausfirmat työvoiman arvioinnin ja rekrytoinnin osajoina
  - Kolmannen sektorin toimijat yhdessä muiden kanssa edistämässä kotoutumista

Toimintalinja 3: Yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja oppilaitoksissa olevat ja niiden kautta maahan houkuteltavissa olevat ulkomaiset opiskelijat, tutkijat, opettajat ovat potentiaali, jonka mahdollisuuksia työllistää on määrätietoisesti tuettava.

Korkeakoulujen kautta alueelle rekrytoituvan työvoiman strateginen merkitys alueelle on suuri sekä työvoiman saannin että Pirkanmaan innovaatiojärjestelmän toimivuuden kannalta ja sitä kautta maakunnan kilpailukykyä kasvattamiseksi. Jatkuva opiskelijoiden ja tutkijoiden virta ylläpitää tarvittavaa dynamiikkaa. On selvitettävä ne keinot, millä tätä arvokasta tuotannontekijää voidaan kasvattaa.

Keskeiset asiat, joihin toimenpiteet kohdistuvat:

- Toimenpiteet, jotta yliopistoissa, korkeakouluissa ja oppilaitoksissa jo olevat ulkomaiset osaajat tutkinnon opiskeltuaan voisivat harjoitella ja jäädä Pirkanmaan työmarkkinoille
- Tehostetut työmarkkinapalvelut
- Toimenpiteet, jotta yliopistoihin voitaisiin edelleen houkuttaa osaajia, jotka voisivat työllistyä ja vahvistaa erityisesti Pirkanmaan vahvoja aloja
- Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden työelämävalmiuksien parantaminen
- Suomenkielen ja kulttuurin opetus
- Yritysten valmiuksien parantaminen ulkomaalaisten rekrytoinnissa, modernin työvoima-ajattelun omaksuminen, kansainvälistyvä yritys ja työorganisaatio, monikulttuurisuus työelämässä
- Korkeakouluille ja oppilaitoksille kansainvälistymisstrategiat, joissa ovat mukana yhteyksien rakentaminen paikallisiin yrityksiin, uudenlaisten toimintatapojen rakentami-

- nen yhdessä yritysten kanssa paikallisista lähtökohdista
- Tunnistetaan uudenlaiset tarpeet palveluinfrastruktuurissa, jotta palveluketjut saadaan kuntoon: ulkomaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelu – opiskeluohjelmat – harjoittelu-, työ- ja uran rakentamismahdollisuudet
- Kansainvälisten vaihto-ohjelmien entistä tehokkaampi hyödyntäminen

Vastuutahot:

- Yliopistot ja korkeakoulut, oppilaitokset sisäsyntyisesti kansainvälisinä ja ulkomaisia opiskelijoita, tutkijoita, opettajia ja muita asiantuntijoita vastaanottavina toimijoina
- alueen korkeakoulujen yhdessä muodostama Unipoli voi olla merkittävä toimija ja palveluiden rakentaja
- Studing in Tampere Region – yhteistyö opiskelu- ja tutkimusympäristöjen luojana
- Aluekehitystoimien rahoittajatahojen tehtävät palveluinfrastruktuurin mahdollistajina - Mistä löytyy yritysten ja korkeakoulujen välimaastoon rakentuvien tukipalvelujen perusrahoitus?
- Edellyttävätkö pirkanmaalaisille toimijoille annetut vastuut valtakunnallisista koulutustehtävistä vielä jotain lisää?
- Kunnat elinkeinopolitiikan toteuttajina ja vahvojen kehäänkärkialojen tukijoina
- Työnantajat osaavan ja kansainvälisen työvoiman tarvitsijoina
- Koko business-yhteisö keskustelun käynnistäjänä

Toimintalinja 4: Maassa jo oleva ulkomailta muuttanut työvoima on pystyttävä hyödyntämään täysimääräisenä

On selvitettävä ulkomaalaistaustaisen väestön koulutus-, ammatti- ja osaamistaso ja identifioitava ne ongelmat, jotka aiheuttavat em. ammatillisen ja koulutustaustan vastamattomuutta suomalaisen työelämän kanssa. On laadittava toimenpidesuunnitelma edellä mainittujen ongelmien poistamiseksi, maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi, maahanmuuttajien pätevoittämiseksi työmarkkinoille ja kannustamiseksi yrittäjyyteen. On myös haettava keinoja hyödyntää maahanmuuttajien omat resurssit.

Suomi harjoittaa humaania pakolaispolitiikkaa, joka on tuonut ja tuo maahan perheitä, joissa on lapsia. Näiden toisen polven maahanmuuttajien asioiden hyvään hoitamiseen, kouluttamiseen ja sosiaaliseen integraatioon on erityisesti panostettava. Laajalla yhteistyöllä maahanmuuttajayhteisöiden kanssa on saatava maahanmuuttajaperheissä kodin tuki nuorten opiskelulle. On vaikutettava maahanmuuttajien

---

asenteisiin niin, että perheet hyväksyvät suomalaisen mallin, jossa opiskelulla ja koulutuksella on tärkeä rooli.

Keskeiset asiat, joihin toimenpiteet kohdistuvat:

- Selvitetään maassa jo oleva ulkomaalaistaustainen työvoimavaranto esim. ammattikoulutetut ulkomaalaiset asukkaat
- Edellä mainittujen henkilöiden työnsaantimahdollisuuksien parantaminen henkilökohtaisilla valmennusohjelmilla kohdennetuin toimenpitein
- Maahanmuuttajien lasten koulutusasioiden ottaminen erityisten toimien kohteeksi
- Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sen vaatimat henkilöihin kohdistuvat toimet ja ratkaisut
- Edistetään pätevöittämistä työtehtäviin Suomessa, tutkintojen tunnustamista ja alakohtaista täydennyskoulutusta
- Soveltuvan kielikoulutuksen järjestäminen
- Yrittäjyyteen kannustaminen ja valmentaminen

Vastuutahot:

Keskushallinto, paikallistason viranomaiset, kunnat, opetusviranomaiset, yritykset, ammattiyhdistysliike ja muut toimijat, esimerkkinä TE-keskuksen rooli työvoimapotentialin selvitystyössä ja henkilökohtaisten valmennusohjelmien rakentajana yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

2.4 KESKEISTEN TOIMENPITEIDEN ORGANISOIMINEN

Nopea muutos on meneillään maakunnassa. Alueen kehittämisen välttämätön ehto on saada riittävästi osaajia ja taitajia kunnissa sijaitsevien yritysten tarpeisiin. Kuntien rooli ja vastuu edellytysten luojina joka tapauksessa kasvaa. Niiden vastuu kotouttamistoiminnassa on erittäin suuri. Syntyy myös kustannuksia, kun näitä asioita ryhdytään kunnissa hoitamaan. Tämä muutos on huomioitu ehdotuksessa kuntien valtiosuusjärjestelmän muuttamiseksi.

Ministeriöiden ja maahanmuuttoviraston tehtävät sekä muutokset lainsäädännössä selkiytyvät loppuvuodesta. Työnjaon selkiyttäminen alueellisella ja paikallisella tasolla vaatii yhteistyötä. Tätä maahanmuutto-ohjelmaa päivitetään, jos on tarpeen.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman toteuttamiseksi luodaan alueellinen yhteistyöfoorumi, joka kokoaa avain-

tahojen edustajat, tuottaa ehdotuksia sisällöllisiksi toimenpiteiksi, koordinoi toimia ja levittää tietoa. Vetovastuu on aluekehitysvastuullisilla (valtio ja kunnat). Maakunnalliset toimet, joihin kunnat yhteisesti osallistuvat, ovat tarpeen asioiden hoitamiseksi. Toiminnan käynnistämisen vastuu on Pirkanmaan liitolla ja Tampereen kaupungilla.

Rakennetaan ohjelmatyyppejä kokonaisuuksia, joissa tunnistetaan avaintoimijoita ja tehdään säännöllistä yhteistyötä näiden kanssa esim. työseminaarien muodossa aiheina käytännön operatiivinen työ ja tiedonsiirto. Tällaisia avaintoimijoita voivat olla esim. seutukuntien yhteistyö- ja kilpailukykyryhmät sekä korkeakoulut.

2.5 HANKKEIDEN RAHOITTAMINEN

Tätä ohjelmaa tukevia operaatioita voidaan rahoittaa Euroopan sosiaalirahaston (erityisesti koulutushankkeet), Euroopan aluekehitysrahaston (mm. yrittäjyyden edistäminen) ja yhteisön ulkopuolisten maiden kansalaisten kotouttamista edistävän Euroopan kotouttamisrahaston (2007-2013) sekä kuntien rahoituksen kautta.

2.6 OHJELMAN TOTEUTUKSEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Pirkanmaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteena on pirkanmaalaisten yritysten ja muiden työvoimaa tarvitsemien tahojen työvoiman tarpeen tyydyttäminen.

Maakuntaohjelma asettaa tavoitteeksi työssä olevien maahanmuuttajataustaisten määrän kaksinkertaistaminen nykyisen maakuntaohjelmakauden loppuun mennessä (2010).

Tavoitteeseen pääsemistä arvioidaan seuraamalla ulkomaalaisten määrän ja maahanmuuttajien työllisyysasteen kehittymistä. Tampereen kauppakamari voi mm. ottaa roolia hankkimalla tietoja jäsenyrityksiltä.

LIITE 1

PIRKANMAAN LIITTO

**Ulkomaalaiset
Pirkanmaalla ja Suomessa 2007**

Ajankohtaiskatsaus
Kesäkuu 2008

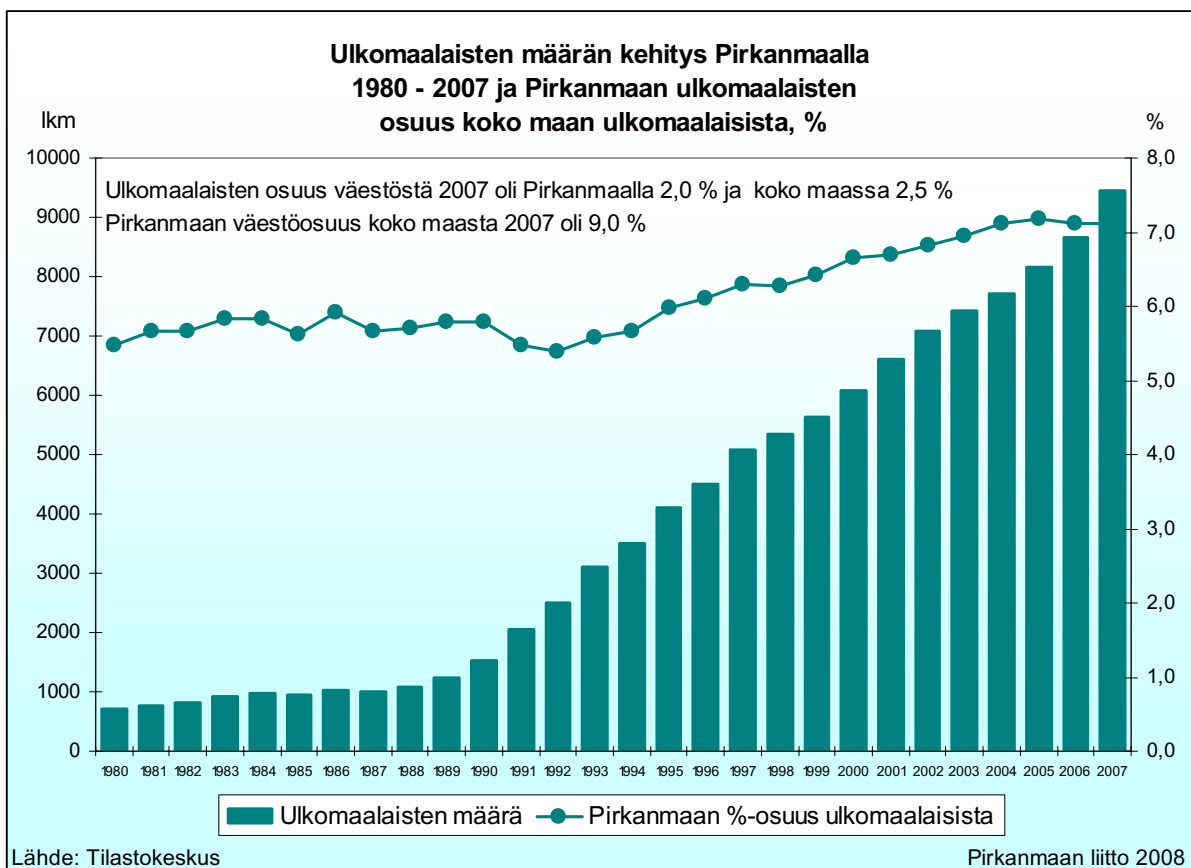
Ulkomaan kansalaiset

Kansalaisuudella tarkoitetaan jonkin maan kansalaisena olemista. Yleensä kansalaisuus saadaan syntyessä, mutta se voidaan vaihtaa muutettaessa toiseen maahan asumaan. Henkilöllä voi olla myös useamman maan kansalaisuus (ks. Kansalaisuuslaki, 1968/401 ja Kansalaisuusasetus, 1985/699).

Jos henkilöllä on kahden maan kansalaisuus, joista toinen on Suomen, hän on tilastoissa Suomen kansalaisena. Jos Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella on useita ulkomaiden kansalaisuuksia, hän on rekisterissä ja tilastoissa sen maan kansalaisena, jonka passilla hän on maahan tullut.

Ulkomaalaisten osuutta tarkastellaan yleensä kansalaisuuden mukaan. Vuonna 2007 ulkomaan kansalaisia asui Pirkanmaalla 9 456 henkilöä. Suurin osa heistä, 6 673 asui Tampereella ja koko Tampereen seutukunnan alueella ulkomaalaisista asui 86 %. Kuitenkin jokaisessa Pirkanmaan kunnassa asuu ulkomaan kansalaisia, määrällisesti vähiten Kuhmalahdella.

Kun tarkastellaan ulkomaalaisten osuutta koko väestöstä, oli suurin ulkomaalaisten osuus vuonna 2007 Tampereen seutukunnassa (2,5 %), josta eniten Tampereella (3,2 %). Tampereen lisäksi Pirkkalassa, Urjalassa, Ylöjärvellä, Nokiolla, Punkalaitumella, Kurussa, Virroilla, Kangasalla, Mäntässä, Valkeakoskella, Kylmäkoskella ja Parkanossa ulkomaan kansalaisten osuus oli yli yhden prosentin. Lukumäärät ovat kuitenkin melko pieniä ja ulkomaalaisten osuus koko Pirkanmaan väestöstä laskettuna oli keskimäärin 2,0 %.

Väestö 31.12.2007

Molemmat sukupuolet

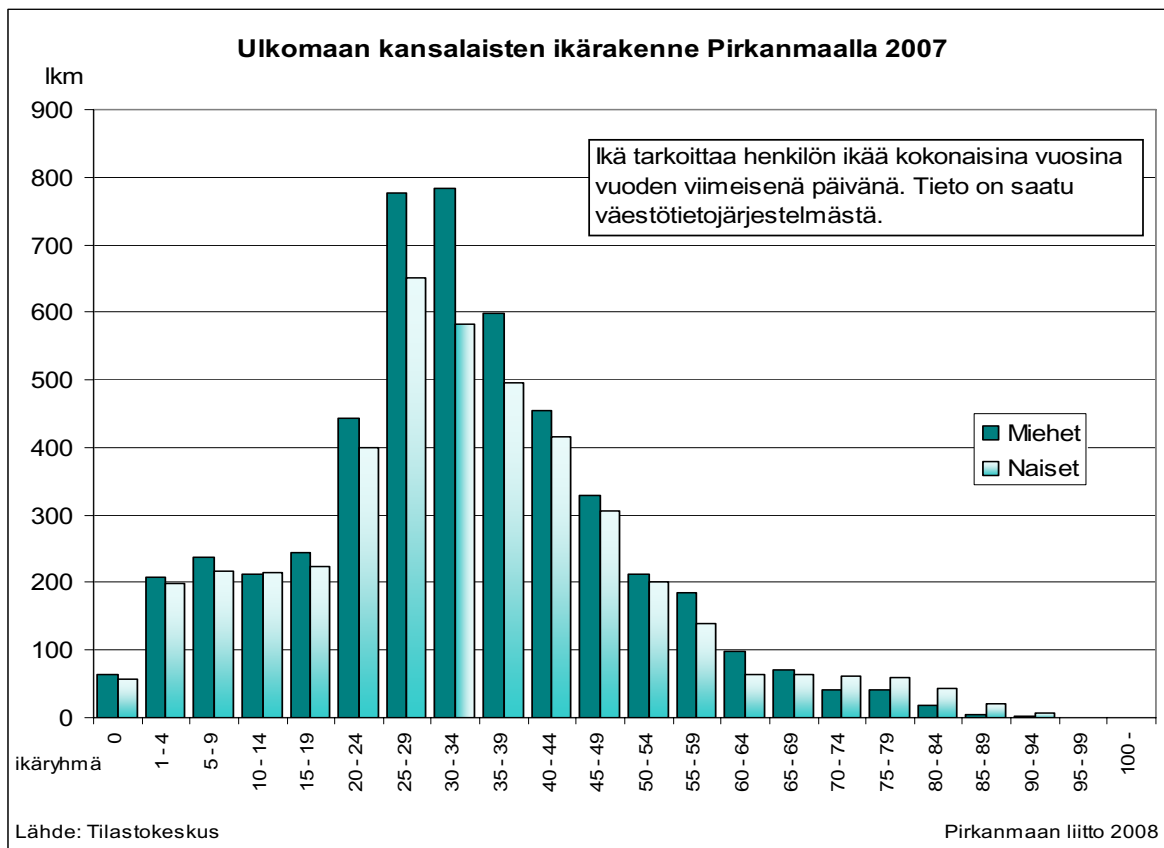
Kaikki ikäluokat yhteensä

	Kansalaisuudet yhteensä	Suomi	Ulkomaan kansalaiset yhteensä	Ulkomaan kansalaisten %-osuus
Hämeenkyrö	10276	10220	56	0,5
Ikaalinen	7483	7436	47	0,6
Kihniö	2280	2265	15	0,7
Parkano	7132	7059	73	1,0
Luot.Pirkanmaa	27171	26980	191	0,7
Kuhmalahti	1076	1070	6	0,6
Pälkäne	6970	6910	60	0,9
Kaakk.Pirkanmaa	8046	7980	66	0,8
Akaa	14109	13969	140	1,0
Kylmäkoski	2629	2602	27	1,0
Urjala	5491	5413	78	1,4
Valkeakoski	20394	20180	214	1,0
Etelä-Pirkanmaa	42623	42164	459	1,1
Kangasala	27733	27434	299	1,1
Lempäälä	19271	19088	183	0,9
Nokia	30485	30101	384	1,3
Pirkkala	15788	15535	253	1,6
Tampere	207866	201193	6673	3,2
Vesilahti	4086	4059	27	0,7
Ylöjärvi	26384	26044	340	1,3
Tampereen sk	331613	323454	8159	2,5
Mouhijärvi	3064	3047	17	0,6
Punkalaidun	3405	3365	40	1,2
Vammala	16692	16537	155	0,9
Äetsä	4837	4805	32	0,7
Loun.Pirkanmaa	27998	27754	244	0,9
Juupajoki	2206	2196	10	0,5
Kuru	2764	2732	32	1,2
Mänttä	6413	6344	69	1,1
Orivesi	9555	9465	90	0,9
Ruovesi	5195	5164	31	0,6
Vilppula	5354	5335	19	0,4
Virrat	7693	7607	86	1,1
Ylä-Pirkanmaa	39180	38843	337	0,9
Pirkanmaa	476631	467175	9456	2,0
Koko maa	5300484	5167776	132708	2,5

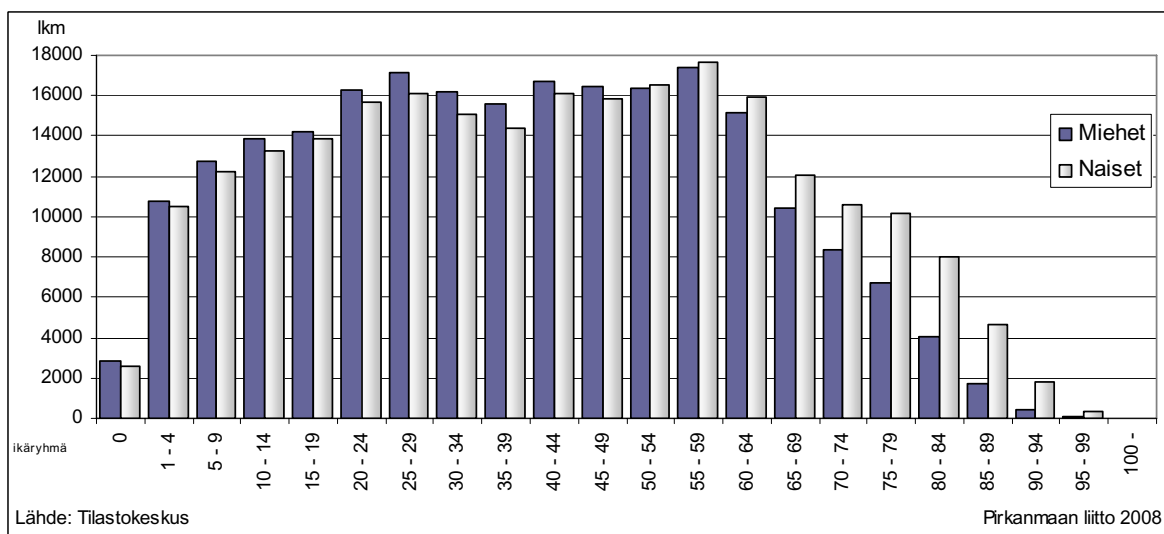
Lähde: Tilastokeskus

Ulkomaan kansalaisten ikärakenne

Ulkomaan kansalaisten ikärakenne poikkeaa selvästi valtaväestön ikärakenteesta. Lasten osuus on jonkin verran pienempi, työikäisten selvästi suurempi ja vanhusten osuus on hyvin pieni. Tätä johtuen myös väestöllinen huoltosuhte on ulkomaalaisten keskuudessa erittäin hyvä. Huoltosuhte on 0-14 -vuotiaat + 65- -vuotiaat / 100 työikäistä.

Vertailutietona Pirkanmaan koko väestön vastaava ikärakenne:

Väestö 31.12.2007

Molemmat sukupuolet

Ulkomaan kansalaisten ikärakenne

Ikäryhmien %-osuudet

	0-14	15-64	65-	Huoltosuhte
Hämeenkyrö	5,4	85,7	8,9	16,7
Ikaalinen	8,5	85,1	6,4	17,5
Kihniö	6,7	86,7	6,7	15,4
Parkano	21,9	74,0	4,1	35,2
Luot.Pirkanmaa	12,6	81,2	6,3	23,2
Kuhmalahti	0,0	100,0	0,0	0,0
Pälkäne	13,3	83,3	3,3	20,0
Kaakk.Pirkanmaa	12,1	84,8	3,0	17,9
Akaa	10,7	77,1	12,1	29,6
Kylmäkoski	7,4	92,6	0,0	8,0
Urjala	15,4	83,3	1,3	20,0
Valkeakoski	10,3	84,1	5,6	18,9
Etelä-Pirkanmaa	11,1	82,4	6,5	21,4
Kangasala	13,0	82,6	4,3	21,1
Lempäälä	10,9	83,1	6,0	20,4
Nokia	17,2	79,2	3,6	26,3
Pirkkala	20,2	76,3	3,6	31,1
Tampere	14,9	80,8	4,3	23,7
Vesilahti	11,1	85,2	3,7	17,4
Ylöjärvi	21,8	74,1	4,1	34,9
Tampereen sk	15,3	80,5	4,3	24,3
Mouhijärvi	5,9	88,2	5,9	13,3
Punkalaidun	15,0	70,0	15,0	42,9
Vammala	11,0	81,3	7,7	23,0
Äetsä	3,1	81,3	15,6	23,1
Loun.Pirkanmaa	10,2	79,9	9,8	25,1
Juupajoki	30,0	60,0	10,0	66,7
Kuru	15,6	71,9	12,5	39,1
Mänttä	21,7	73,9	4,3	35,3
Orivesi	7,8	83,3	8,9	20,0
Ruovesi	9,7	87,1	3,2	14,8
Vilppula	15,8	73,7	10,5	35,7
Virrat	20,9	73,3	5,8	36,5
Ylä-Pirkanmaa	16,0	76,9	7,1	30,1
Pirkanmaa	14,9	80,5	4,6	24,3
Koko maa	14,8	79,6	5,6	25,6

Lähde: Tilastokeskus

Vierasta kieltä puhuvat

Tilastollisesti väestö voidaan jaotella myös äidinkielen mukaan. Tieto kielestä on saatu väestötietojärjestelmästä. Samalla kun vanhemmat ilmoittavat syntyneelle lapselle rekisteriin nimen, he ilmoittavat lapsen kielen. Kieli säilyy samana väestötietojärjestelmässä, ellei sitä erikseen muuteta. Kielet on koodattu Väestörekisterikeskuksessa ISO 639 -1-standardin mukaisesti.

Tässä tilastoinnissa ovat mukana jo Suomen kansalaisuuden saaneet, mutta vierasta kieltä äidinkielenään puhuvat. Tilastojen eroihin vaikuttaa se, että ruotsin kieltä puhuvat katsotaan kotimais- ta kieltä puhuviksi, mutta ulkomaalaisten tilastoissa osa heistä on ulkomaan kansalaisia.

Muita kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia on Tampereella 4,2 % ja Tampereen seutu- kunnassa 3,2 % väestöstä. Koko Pirkanmaalla vieraita kieliä puhuvia on 12 179 eli 2,6 % väes- töstä. Vierasta kieltä puhuvien määrä on kasvanut Pirkanmaalla, mutta myös puhuttujen kielten keskinäiset suhteet ovat muuttuneet. Vuonna 2007 venäjää äidinkielenään puhuvat ovat selvästi suurin ryhmä Pirkanmaalla.

Eniten puhutut kielet Pirkanmaalla 1990 ja 2007

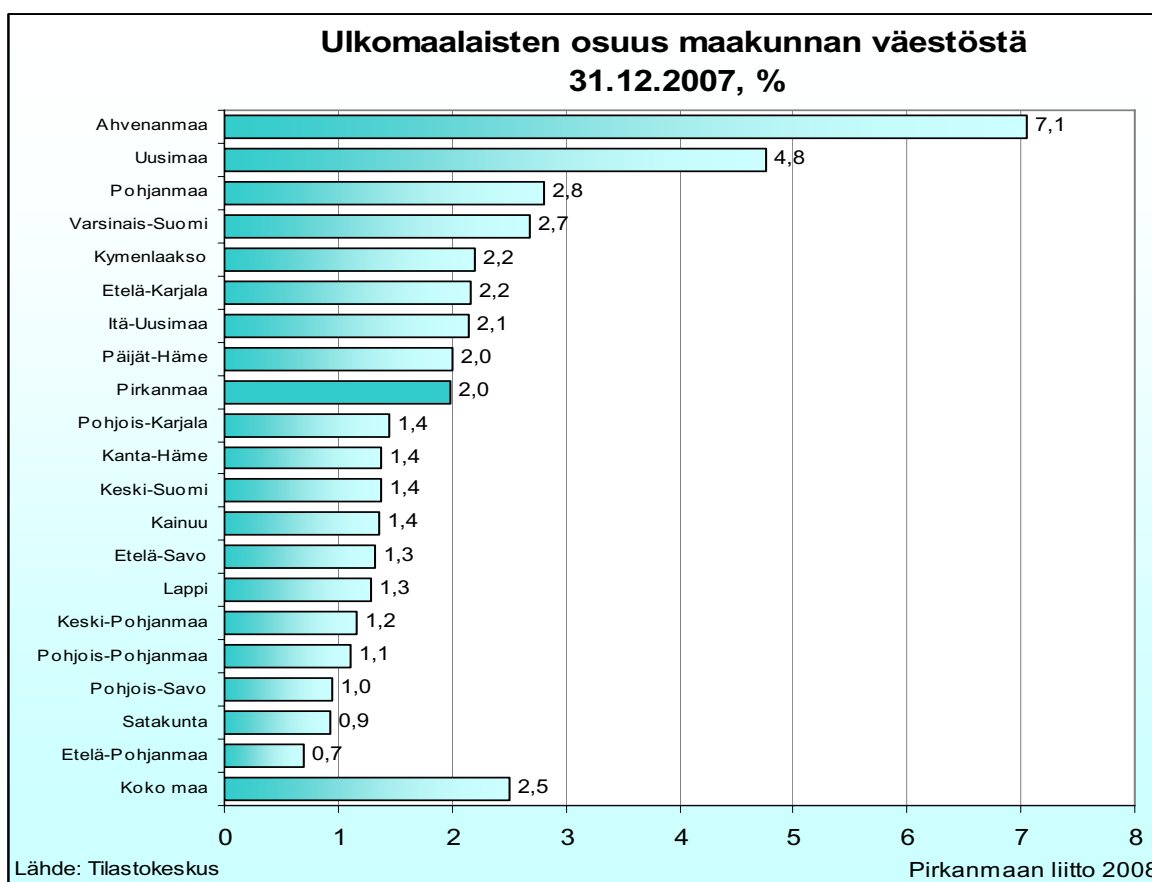
	1990		2007
Kielet yhteensä	425808	Kielet yhteensä	476631
Suomi	422693	Suomi	462699
Ruotsi	1568	Ruotsi	1731
Saame	10	Saame	22
Vieraskieliset yhteensä	1537	Vieraskieliset yhteensä	12179
niistä eniten puhutut:		niistä eniten puhutut:	
Englanti	253	Venäjä	2633
Saksa	185	Eesti, viro	1171
Venäjä	170	Arabia	886
Vietnam	100	Englanti	835
Puola	91	Persia	600
Eesti, viro	89	Kiina	535
Turkki	82	Saksa	428
Muu kieli	79	Kurdi	419
Kiina	73	Turkki	356
Arabia	67	Thai	321
Espanja	50	Vietnam	303
Unkari	50	Espanja	277
Ranska	42	Albania	238
Norja	19	Somali	228
Thai	19	Ranska	219
Italia	17	Bosnia	179
Hollanti	16	Puola	175
Kreikka	16	Afgaani, pašto	136
Tanska	16	Unkari	136
Bulgaria	15	Telugu	131
Heprea, ivrit	12	Romania	126
Portugali	10	Muu kieli	112
Hindi	8	Serbokroatia	101

Pirkanmaa maahanmuuton kohdealueena

Vaikka Pirkanmaa on ollut pitkään kotimaisen muuttoliikkeen suosikkialueita, ei ulkomainen muuttoliike ole vielä samalla tavalla löytänyt maakuntaa. Vuonna 2007 ulkomaisen muuttoliikkeen nettomuutto oli yhteensä 1 022 henkilöä. Ulkomaalaisten osuus Pirkanmaalla on vielä melko vähäinen, 2,3 % maakunnan väestöstä.

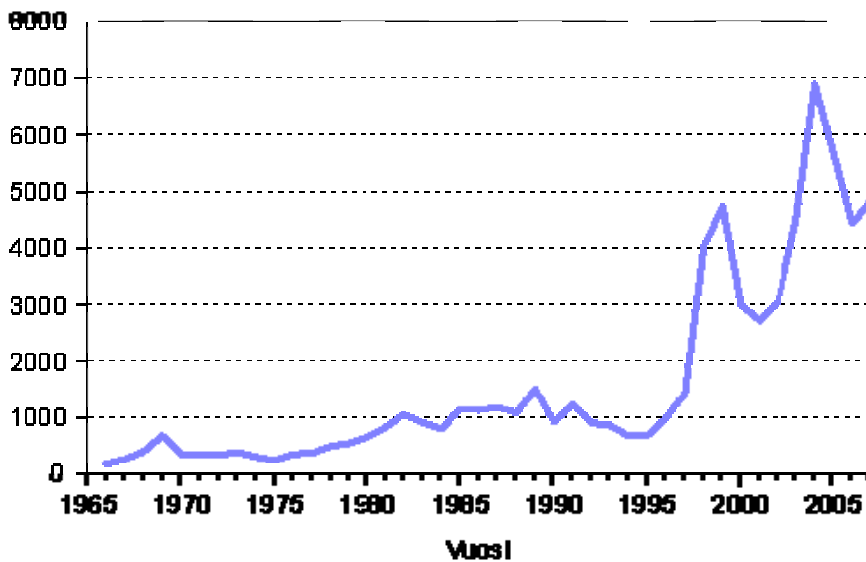
Pirkanmaan maakunnan ulkomaan muuttoliike 2007

	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettomaahanmuutto
Maat yhteensä	2000	978	1022
Eurooppa	1263	730	533
- Muut Eu(27) maat	965	637	328
- Muu Eurooppa	298	93	205
Afrikka	125	3	122
Amerikka	158	112	46
- Kanada ja Yhdysvallat (USA)	120	101	19
Aasia	430	106	324
Australia	16	18	-2
Tuntematon	6	1	5

Suomen kansalaisuuden saaneet

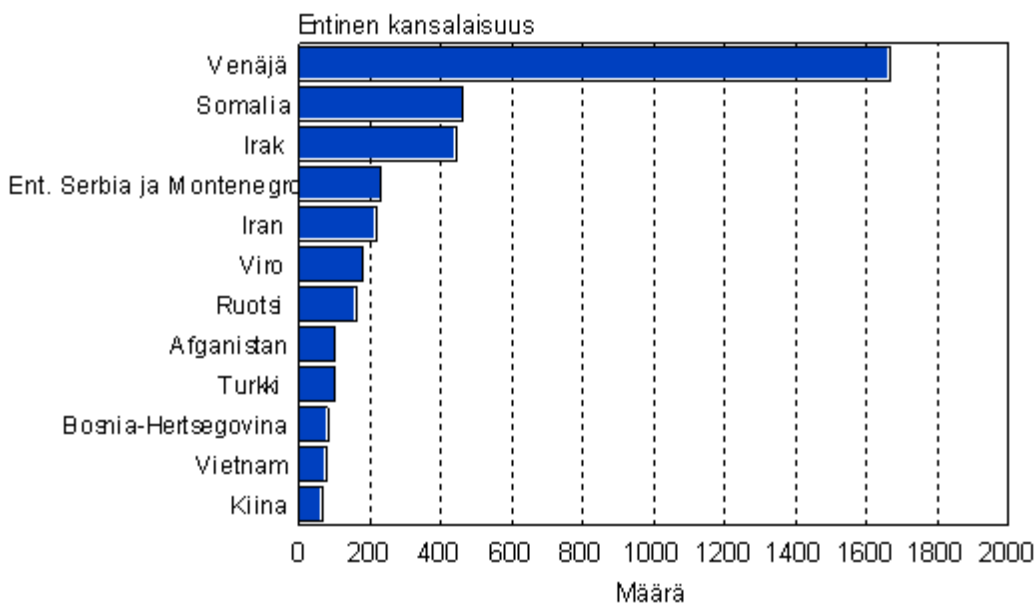
Suomen kansalaisuuden saaneista ei ole saatavana tietoa maakunnittain. Koko maassa Suomen kansalaisuuden sai Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2007 aikana 4 800 Suomessa vakinaisesti asunutta ulkomaan kansalaista. Määrä on 400 enemmän kuin vuonna 2006. Suomen kansalaisuuden saaneista naisia oli 2 750 ja miehiä 2 100. Kansalaisuuden saaneista oli alle 15-vuotiaita 1 350 ja 65 vuotta täyttäneitä 200.

Viime vuonna 4 300 Euroopan unioniin kuulumattomien maiden kansalaista sai Suomen kansalaisuuden, mikä on 400 enemmän kuin vuonna 2006. Euroopan unioniin kuuluvien maiden kansalaisia oli kansalaisuuden saaneissa 500, sama määrä kuin vuotta aiemmin.

Suomen kansalaisuuksia myönnettiin eniten Venäjän (1 650) ja Somalian kansalaisille (460). Kolmanneksi suurin ryhmä Suomen kansalaisuuden saaneissa olivat Irakin kansalaiset (440).

Suomen kansalaisuuden saaneet entisen kansalaisuuden mukaan 2007

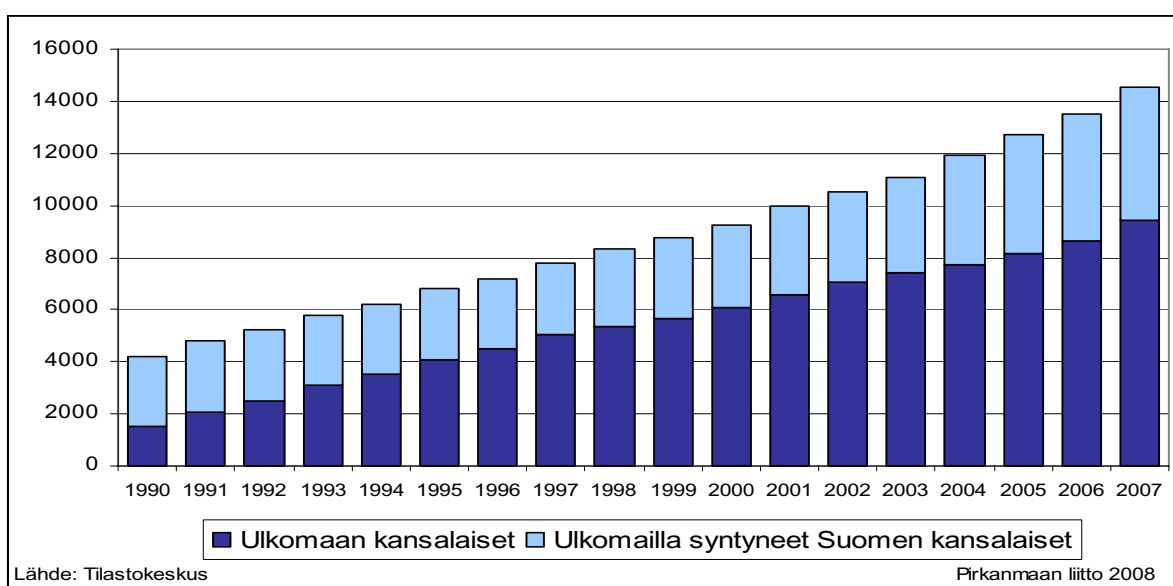

Ulkomailla syntyneet

Vakinaisesti Suomessa asuvista 96 % on myös syntynyt Suomessa. Pirkanmaalaisilla osuus on 97 %. Ulkomailla syntyneitä pirkanmaalaisia vuonna 2007 oli 14 545. Suurin ryhmä ovat Ruotsissa syntyneet, joita oli 2 099 henkilöä.

Suomessa vakinaisesti asuvaan väestöön kuuluvat ne Suomen kansalaiset ja ulkomaiden kansalaiset, jotka asuvat vakituisesti Suomessa, vaikka olisivatkin tilapäisesti ulkomailla. Ulkomaiden kansalainen tilastoidaan Suomen väestöön, jos hän aikoo asua tai on asunut maassa vähintään yhden vuoden. Turvapaikanhakija tilastoidaan väestöön vasta, kun Ulkomaalaisvirasto on myöntänyt hänelle pysyvän oleskeluluvan.

Ulkomaan kansalaisten siirtymistä Pirkanmaalla Suomen kansalaisiksi voidaan arvioida, kun verrataan ulkomailla syntyneiden ja ulkomaan kansalaisten määrän kehitystä aikasarjana.

Syntymävaltio vuonna 1995

Syntymävaltio	lukumäärä
Ruotsi	1630
Viro	319
Entinen Jugoslavia	199
Saksa	198
Irak	186
Yhdysvallat (USA)	162
Britannia	159
Vietnam	157
Kanada	118
Puola	114
Somalia	111
Turkki	100
Iran	94
Thaimaa	93
Kiina	87
Intia	64

Syntymävaltio vuonna 2007

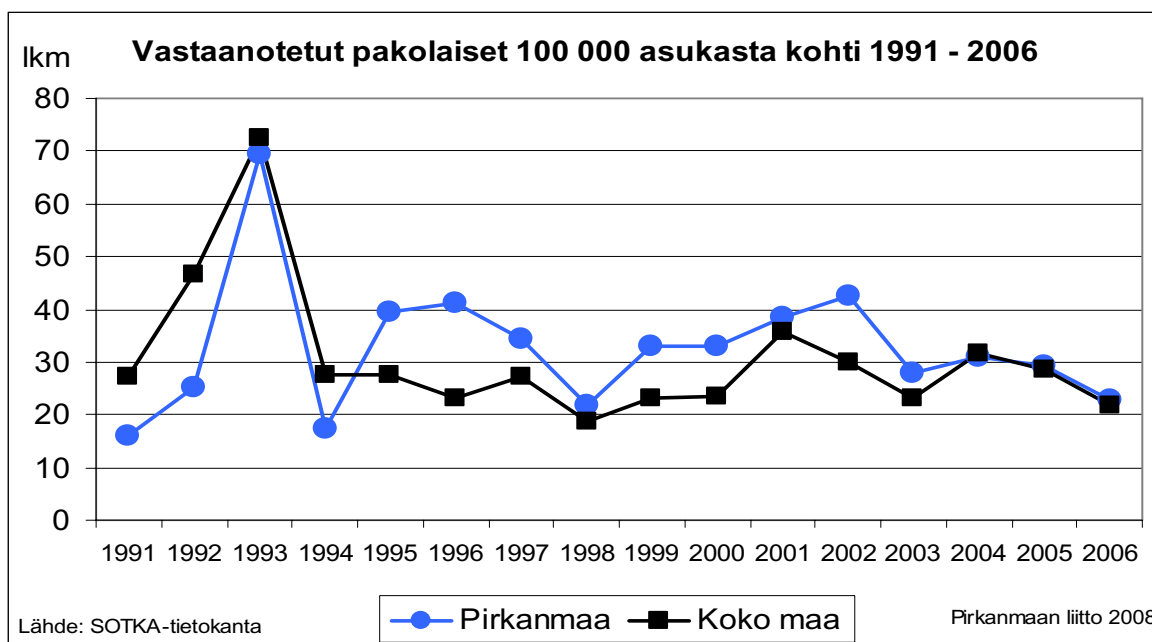
Syntymävaltio	lukumäärä
Ruotsi	2099
Viro	1126
Irak	563
Kiina	503
Saksa	496
Afganistan	448
Venäjä	388
Intia	383
Thaimaa	356
Britannia	334
Yhdysvallat (USA)	329
Iran	321
Turkki	319
Entinen Jugoslavia	302
Vietnam	221
Somalia	180

Vastaanotetut pakolaiset

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta maasta. Kiintiöpakolainen puolestaan on saanut pakolaisen aseman jo ennen vastaanottavaan maahan saapumistaan.

Suomessa on yhteensä 11 turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusta. Vastaanottoa koordinoi Suomessa sisäministeriö. Pirkanmaalla vastaanottokeskuksia ei enää toimi, sillä niin Punkalaitumen vastaanottokeskuksen kuin Tampereen turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen toiminta on lakkautettu.

Vastaanotettuja pakolaisia oli vuonna 2006 vain Tampereen seutukunnan kunnissa ja Punkalaitumella. Vastaanotettuja pakolaisia Pirkanmaalla vuonna 2006 oli 108, mikä on 9,9 % koko maan vastaanotetuista pakolaisista ja vastaa siis Pirkanmaan osuutta koko maan väestöstä.

Koko maassa turvapaikkaa hakeneet ja päätöksen saaneet vuosina 2000 – 2006

Turvapaikanhakijat ja päätökset 2000-2006

Vuosi	Hakijat	Myönteiset päätökset				Kielteiset päätökset	Rauenneet
		I	II	III	Yhteensä		
2000	3170	9	248	210	467	2121	1049
2001	1651	4	346	463	813	1045	307
2002	3443	14	250	327	591	2312	431
2003	3221	7	142	345	494	2443	383
2004	3861	29	206	565	800	3418	546
2005	3574	12	141	444	597	2472	370
2006	2324	38	85	495	618	1481	287

I Turvapaikka

II Oleskelulupa suojelun tarpeen vuoksi

III Oleskelulupa muusta syystä

Ulkomaalaisten yritystoiminta Suomessa

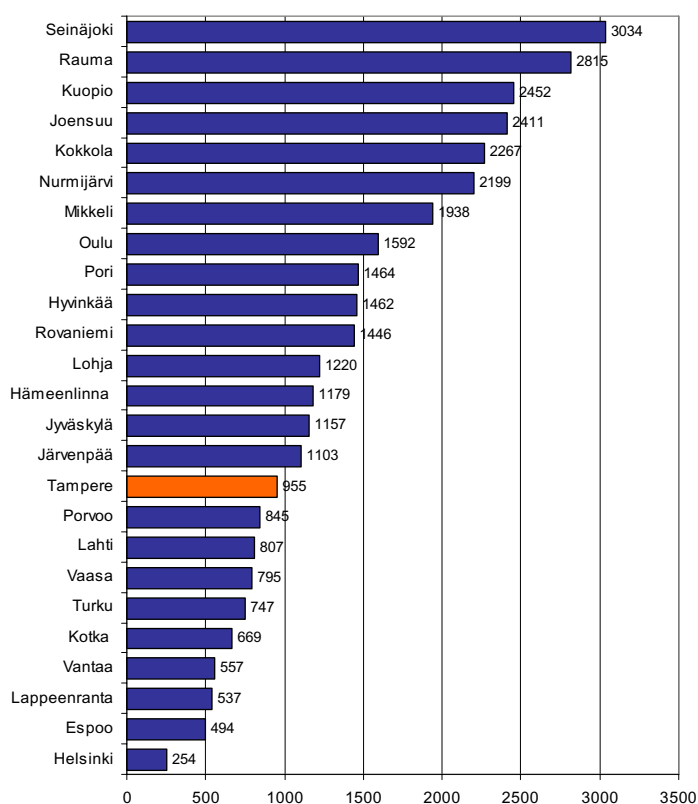
Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteessa 21.8.2008 kerrotaan, että Suomessa on noin 6400 maahanmuuttajien yritystä. Vuodesta 2000 lähtien ulkomaalaisten yrittäjien määrä on yli kaksinkertaistunut. Maahanmuuttajien yritykset työllistävät n. 20 500 henkilöä, ja niiden liikevaihto on noin 7 miljardia euroa. Maahanmuuttajien yritykset ovat lähinnä kaupan ja palvelualojen (majoitus- ja ravitsemus-, liike-elämän palvelut) yrityksiä.

Tilastokeskus on selvittänyt maahanmuuttajien yritystoimintaa Suomessa vuonna 2005. Vanhoista EU-maista (15 maata) peräisin olevat yrittäjät omistavat kolmanneksen maahanmuuttajien yrityksistä. Heistä pääosa on ruotsalaisia, britejä, saksalaisia ja tanskalaisia. Kuitenkin osalla ruotsalaisista lienee suomalaisen paluumuuttajan tausta.

Suomen lähialueelta Venäjältä ja Virosta sekä muulta Euroopasta tulleet yrittäjät omistavat noin 30 prosenttia yrityksistä. Muun Euroopan yrittäjät edustavat EU:n uusia jäsenmaita ja EU:n ulkopuolisia maita, joista tärkeimpiä kansalaisuusryhmiä ovat norjalaiset ja entisen Jugoslavian kansalaiset. Aasialaisilla (mm. Turkki, Vietnam, Thaimaa, Kiina, Intia) on hallinnassaan vajaa neljännes yrityksistä.

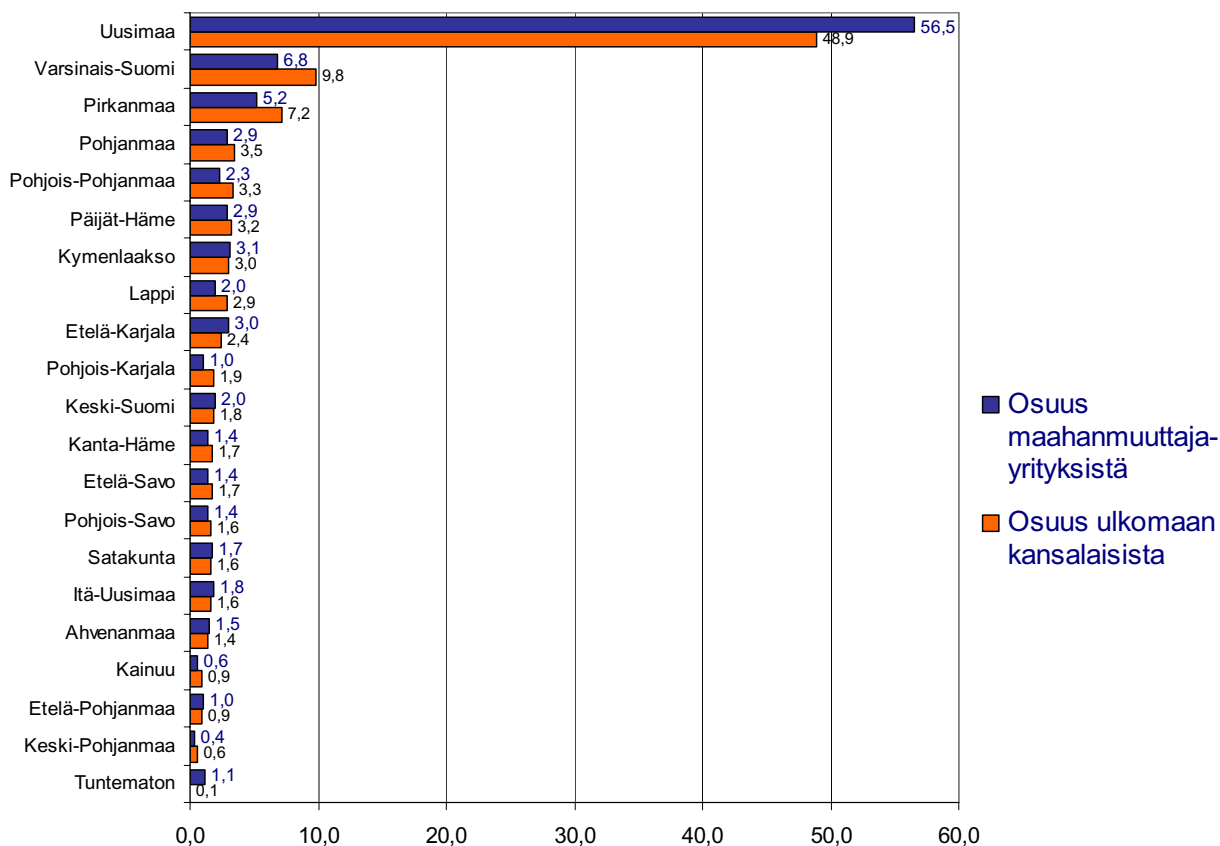
Afrikkalaiset omistavat noin kolme prosenttia maahanmuuttajien yrityksistä samoin kuin amerikkalaiset (Pohjois-Amerikka ja Latinalainen Amerikka). Viisi prosenttia yrityksistä on sellaisia, joiden taustalla on useita eri kansalaisuuksia edustavia vastuuhenkilöitä. Nämä tiimiyrietykset ovat yleensä eurooppalaisten omistamia. Muiden kansalaisuuksien kesken tiimiyrittäjyys on harvinaista.

Maahanmuuttajien yritykset suhteutettuna asukaslukuun suurissa yli 35 000 asukkaan kunnissa 2005

Asukaslukuun suhteutettuna Pirkanmaalla on melko vähän maahanmuuttajien yrityksiä. Lisäksi Pirkanmaalla maahanmuuttajayrityksiä on suhteellisesti vähemmän kuin ulkomaan kansalaisia. Silti Pirkanmaalla on kolmanneksi eniten maahanmuuttajien yrityksiä.

Maakuntien osuus (%) maahanmuuttajien yrityksistä ja ulkomaan kansalaisista 2005

Kansallisuudet näyttävät erikoistuvan eri aloille. Pohjoismaista, läntisen Euroopan EU-maista, Venäjältä ja Baltiasta tulleista yrittäjistä iso osa toimii kaupan piirissä ja liike-elämän palvelu-aloilla. Etenkin ulkomaankauppaa harjoittavissa yrityksissä on paljon venäläisiä vastuuhenkilöitä. Pohjois-Afrikasta, Turkista, Lähi-idästä ja muulta Aasiasta tulleet keskittyvät ravintolatoimintaan.

Kuljetusyrityksistä monet ovat venäläisten omistamia. Rakennusalalla virolaiset ovat suuri yrittäjäryhmä ja afrikkalaisilla on yritystoimintaa kaupan alalla.

Toimialajako näkyy alueellisesti siten, että afrikkalaisten, aasialaisten ja virolaisten yritystoiminta keskittyy pääkaupunkiseudulle. Sen sijaan venäläisillä ja vanhoista EU-maista tulleilla on paljon yritystoimintaa muuallakin maassa.

Ulkomaalaisten työttömyys Suomessa

Väestöliiton perhe- ja väestöpoliittisissa tavoitteissa vuodelta 2007 kerrotaan, että maahanmuuttajista oli 76 % työkäisiä (vrt. 67 %), mutta työvoimaan kuuluu kuitenkin vain 43 % (vrt. n. 50 %). Maahanmuuttajien työttömyys vuoden 2005 lopussa n. 28 % (TM:n arvio) (vrt. muu väestö 8 %). Työttömiä maahanmuuttajia vuoden 2005 lopussa oli noin 14 000.

Ulkomaalaiset opiskelijat yliopistoissa Pirkanmaalla:

TTY ja TaY, kaikki koulutusalat, 2006 (Lähde: KOTA-tietokanta)

	Tampereen yliopisto	Tampereen teknillinen yliopisto
Yhteensä	407	314
Alemmat tutkinnot	60	13
Ylemmät tutkinnot	197	187
Jatkotutkinnot	124	114
Muut	26	0
Varsinaiset opiskelijat Eurooppa	231	129
Varsinaiset opiskelijat Aasia	116	155
Varsinaiset opiskelijat Afrikka	38	9
Varsinaiset opiskelijat Pohjois-Amer.	11	4
Varsinaiset opiskelijat Latin. Amerikka	10	14
Varsinaiset opiskelijat Oseania	1	1
Varsinaiset opiskelijat tuntematon	0	2

Ulkomaaiset tutkinto-opiskelijat ammattikorkeakouluissa Pirkanmaalla 2005–2007

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu	47
Tampereen ammattikorkeakoulu	114
Hämeen ammattikorkeakoulu (Vlk)	64 (läsnäolevaksi ilmoittautunutta)

Kansainväliseen opiskelija- ja harjoittelijavaihtoon ammattikorkeakouluihin Pirkanmaalle saapuneet 2006

	Saapuneet opiskelijat yli 3 kk-vaihto	Saapuneet harjoittelijat yli 3 kk-vaihto	Saapuneet opiskelijat ja harjoittelijat alle 3 kk-vaihto
Pirkanmaan amk	103	4	86
Tampereen amk	135	0	15
Hämeen amk (Vlk)	50	0	0

LIITE 2. MAAHANMUUTTAJAJÄRJESTÖJÄ, TYÖPERÄISEN MAAHANMUUTON EDISTÄMISHANKKEITA JA MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ SELVITYKSIÄ

Maahanmuuttajajärjestöjä:

Heshu ry eli Pirkanmaan monikulttuurinen yhdistys ry on Pirkanmaalla toimiva monikulttuuriyhdistysten kattoliitto. Yhdistykseen kuuluu useampia Pirkanmaalla toimivaa monikulttuurisia arvoja toiminnassa toteuttavaa yhdistystä esim. AAD ry, AIM ry, Aryana ry, Avesta ry, Silta ry, Tampere Eesti Klubi ry, Tampereen islamin keskus ry, Tampereen kurdien kulttuuriyhdistys ry, TamLA ry, Tampereen venäläinen klubi ry, Tampereen Venäläisen kulttuurin keskus ry, Tampereen YK-yhdistys TAYK ry. Heshun toiminnassa näkyvät mm. vaikuttaminen (mm. palvelut, lait, yhdenvertaisuus, monikulttuurisuus), kouluttaminen (jäsenyhdistysten, viranomaisten, kantaväestön) ja markkinointi (mm. jäsenyhdistysten osaaminen).

Työperäisen maahanmuuton edistämishankkeita maakunnassa:

- Työperäisen maahanmuuton mahdollisuudet / Mänttä
- Työvoimaa yli rajojen / Vammalan seudun yrityspalvelu
- Immigratum - Työperusteisen maahanmuuton kehittäminen / Mäntän seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä /ESR-rahoitus
- TyöMaa (SITE –hanke) työperusteisen maahanmuuton edistäminen Tampereella/ Tampereen kaupungin elinkeinokeskus /ESR-rahoitus
- Pro Labour –hanke/ Sastamalan Seudun Yrityspalvelu Oy /ESR-rahoitus
- Studying in Tampere – hanke /Unipoli
- WorkPlace Pirkanmaa – hanke /Itämeri-Instituutti

Pirkanmaalla tehtyjä selvityksiä:

- Selvitys: Ulkomaalaisten osaaminen Pirkanmaalla (Minna Säpyskä, Itämeri-Instituutti)
- Selvitys: Tampereen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ulkomaiset opiskelijat. Opiskeluaika ja tutkinnon jälkeiset uramahdollisuudet (Salla Kyllönen, Tampereen yliopisto)
- Selvitys maahanmuuttaja-asiakastyön nykytilasta ja mahdollisuuksista Tampereella ja seutukunnassa ”Voiko Kela-kortilla matkustaa Mikkeliin?” Tampereen kaupunkiseudun seutukehittäjähanke 5/2006-6/2007, Maahanmuuttajatyöosion loppuraportti

PIRKANMAAN LIITON JULKAISUT JA SELVITYKSET

SARJA A: PÄÄJULKAISUT

LUETTELOSSA OVAT VUODESTA 2000 ALKAEN ILMESTYNEET JULKAISUT. KOKO JULKAISULUETTELO VUOSILTA 1991-2008 LÖYTYY PIRKANMAAN LIITON KOTISIVUILTA OSOITTEESTA [HTTP://WWW.PIRKANMAA.FI/JULKAISUJENTILAUS.HTML](http://www.pirkanmaa.fi/julkaisujentilaus.html)

A 29	Pirkanmaan vuosikirja 2000	2000
A 30	Pirkanmaan maakuntasuunnitelma 2001+	2000
A 31	Pirkanmaan vuosikirja 2001	2001
A 32	Pirkanmaan maakuntaohjelma 2001+	2001
A 33	Pirkanmaan vuosikirja 2002	2002
A 34	Pirkanmaan vuosikirja 2003	2003
A 35	Pirkanmaan maakuntaohjelma 2003-2006.....	2003
A 36	Pirkanmaan vuosikirja 2004	2004
A 37	Pirkanmaan vuosikirja 2005.....	2005
A 38	Pirkanmaan vuosikirja 2006.....	2006
A 39	Pirkanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2006-2007	2005
A 40	Pirkanmaan maakuntasuunnitelma 2005+.....	2005
A 41	Pirkanmaan maakuntaohjelma 2007-2010	2006
A 42	Pirkanmaan vuosikirja 2007.....	2007
A 43	Pirkanmaan 1. maakuntakaava 2007 kaavaselostus	2007
A 44	Pirkanmaan 1. maakuntakaava 2007 kartta. Valtioneuvosto vahvistanut 29.3.2007	2007
A 45	Pirkanmaan vuosikirja 2008.....	2008

SARJA B: ERILLISSELVITYKSET JA TUTKIMUKSET

B 53	Pirkanmaan linja-autoliikenteen palvelutaso	2000
B 54	Tunnuslukuja Pirkanmaan kuntien talouden kehityksestä 1993-1999.....	2000
B 55	Tietoliikenneverkkojen nykytila Länsi-Suomen allianssin alueella	2000
B 56	Telefonkommunikationsnätens nuläge i västfinländska alliansens fem landskap.....	2000
B 57	Kunnalliset verkkopalvelut Länsi-Suomen Allianssin viidessä maakunnassa. eLSA-hankesuunnitelma	2001
B 58	Uusyrittäjyyden edistäminen Pirkanmaalla. ESR-rahoitteisten projektien arviointi ohjelmakaudella 1995-1999	2001
B 59	Esiselvitys matkailun teemaohjelmaa varten.....	2001
B 60	Yritysten perustaminen ja lopettaminen Pirkanmaalla	2001
B 61	Kulttuuri Pirkanmaa 2001	2001
B 62	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1994-2000, Yleiskatsaus ja tunnuslukuja.....	2001
B 63	WFA-alueen luontomatkailustrategia	2001
B 64	Pirkanmaan alueellinen kehitys. Seurantaraportti 2001	2001
B 65	Virtuaalikansalaisopiston kehittämissuunnitelma Länsi-Suomen allianssin viiden maakunnan alueella 2002-2004	2001
B 66	Utvecklingsplan för det virtuella medborgar och arbetarinstitutioner i västra Finlands allians fem landskap 2002-2004	2001
B 67	Virtuaalisen ammattikorkeakoulun rakentaminen Länsi-Suomen allianssin viiden maakunnan alueella. Hankesuunnitelma	2001
B 68	Anläggande av virtuell yrkeshögskola inom fem landskap i västra Finlands allians. Projektplan	2001
B 69	Pirkanmaan teknologian suunta 2001 -ohjelma. Tulevaisuustiedosta kilpailuetua	2001
B 70	Maaseudun yhteisövalmennuksesta sähköisiin terveydenhoidon palveluihin Länsi-Suomen allianssin viiden maakunnan alueella. Hankesuunnitelma 2001	2001
B 71	Från kollektiv förberedelse till elektroniska hälsovårdstjänster på landsbygden i västra Finlands allians´ fem landskap. Utvecklingsprojektplan	2001
B 72	Utvecklingsplan för läromedelsverkstäder i svenskfinland på grund av kartläggning av möjligheter till digital läromedelsproduktion i Sydösterbotten	2001
B 73	Aluesuunnittelun paikkatietojärjestelmä Länsi-Suomen allianssin viidessä maakunnassa. Apa-hankesuunnitelma.....	2001
B 74	Regionplaneringens lägesdatasystem i Västra Finlands Allians´ fem landskap. APA-projektplan	2001
B 75	Informaatio-/yhteisöjärjestelmän rakentaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa Länsi-Suomen Allianssin alueella. Loppuraportti	2001
B 76	Att bygga upp ett informations-/kollektivt datasystem för social- och hälsovården inom västra Finlands Allians område	2001
B 77	Tietoverkkojen hyödyntäminen pk-yritysten liiketoiminnassa Länsi-Suomen Allianssin viiden maakunnan alueella. Hankesuunnitelma	2001
B 78	Informationsteknologins och datanätens betydelse i små och medelstora företags affärsverksamhet i västra Finlands Allians´ fem landskap. Utvecklingsprojektplan.....	2001
B 79	WFA uudelle vuosituonnelle 2001-2004. Länsi-Suomen Allianssin kehittämissasiakirja	2002
B 80	Pirkanmaan asiointi- ja vaikutusalue tutkimus 2000.....	2002
B 81	WFA i det nya årtusendet 2000-2004. Utvecklingsdokument för västra Finlands Allians	2002
B 82	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1995-2001. Yleiskatsaus ja tunnuslukuja	2002
B 83	Pirkanmaan energiatase ja kasvihuonekaasupäästöselvitys	2002
B 84	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1995-2002.....	2003
B 85	Pirkanmaan maakuntaohjelman seurantaraportti 2003.....	2003
B 86	Pirkanmaan puutuotetuotialan strategia 2003-2006.....	2003
B 87	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1996-2003.....	2004

B 88	Pirkanmaan laajakaistastrategia.....	2005
B 89	Natura 2000. Selvitys Pirkanmaan 1. maakuntakaavan maankäyttöratkaisujen vaikutuksista Pirkanmaan Natura 2000 -verkoston alueiden luontoarvoihin	2005
B 90	Pirkanmaan aluerakenne. Keskusverkko 2002 ja suunnitelma 2020.....	2005
B 91	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1997-2004. Yleiskatsaus ja tunnuslukuja.....	2005
B 92	Tampereen seudun osaamiskeskusohjelman arviointi.....	2005
B 93	Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset osat I ja II.....	2005
B 94	Pirkanmaan muuttoliike ja muuttajat.....	2005
B 95	Maaseudulla asumisen laatu ja kehittäminen.....	2006
B 96	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1998-2005. Yleiskatsaus ja tunnuslukuja.....	2006
B 97	Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt.....	2006
B 98	Pirkanmaan väestömuutokset 2005 ja työssäkäyntiliikenne 2003.....	2006
B 99	Alueellisen innovaatiojärjestelmän vaikutus uuden tiedon tuottamiseen ja alueen kilpailukykyyn	2007
B 100	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 1999-2006. Yleiskatsaus ja tunnuslukuja.....	2007
B 101	Pirkanmaan maakuntaohjelman seurantaraportti 2003-2006.....	2007
B 102	Pirkanmaan kulttuurin toimenpideohjelma.....	2007
B 103	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet.....	2007
B 104	Pirkanmaan seutukuntien ajankohtaiskatsaus	2007
B 105	Pirkanmaan Tavoite 2 -ohjelman 2000-2006 loppuarviointi.....	2007
B 106	Pirkanmaan innovaatiostrategia tiivistelmä.....	2008
B 107	Tampere Region Innovation Strategy.....	2008
B 108	Pirkanmaan kuntien talouden kehitys 2000-2007. Yleiskatsaus ja tunnuslukuja.....	2008

SARJA C: HALLINTOON LIITTYVÄT JULKAISUT

C 24	Pirkanmaan liiton toimintakertomus vuodelta 1999	2000
C 25	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2001-2003.....	2000
C 26	Pirkanmaan liiton toimintakertomus vuodelta 2000.....	2001
C 27	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2002-2004	2001
C 28	Pirkanmaan liiton toimintakertomus vuodelta 2001	2002
C 29	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2003-2005	2002
C 30	Pirkanmaan liiton valmiussuunnitelma.....	2003
C 31	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2002	2003
C 32	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2004-2006	2003
C 33	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2003	2004
C 34	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2005-2007	2004
C 35	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2004	2005
C 36	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2006-2008	2005
C 37	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2005	2006
C 38	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2007-2009	2006
C 39	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2006	2007
C 40	Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma 2008-2010.....	2007
C 41	Pirkanmaan liiton tilinpäätös vuodelta 2007	2008

SARJA D: YHTEISTYÖJULKAISUT

D 49	Kokemäenjoen kestävä jokimatkailu.....	2000
D 50	Pirkanmaan puutuotetoimialan strategia 2000-2006.....	2000
D 51	Sosiaaliset megatrendit ja HHT-vyöhyke	2000
D 52	Pirkanmaan maakuntatilasto 2000	2000
D 53	Toijalan asemanseudun ideasuunnitelma	2000
D 54	Lempäälän asemanseudun ideasuunnitelma	2000
D 55	Asemanseutujen vetovoimaisuus, nykytilanneraportti HHT -vyöhyke.....	2000
D 56	Pirkanmaan elinkeinokatsaus	2000
D 57	Via Baltica Spatial Development Zone, Pilot for Action 3, National Cultural Landscape of the Northern Vanajavesi Valley, Inventory of Valuable Cultural Landscapes, Nature Protection Areas and Points of Historical and Cultural Value.....	2001
D 58	Via Baltica Spatial Development Zone, Action 2 Exchange of Know-how in Planning of Settlement Structure and Spatial Planning.....	2001
D 59	Via Baltica Spatial Development Zone, Pilot for Action 3 The Landscape Management of the Northern Vanajavesi Valley. Maisemanhoitosuunnitelma Sääksmäki-Huittula-Ritvala	2001
D 60	Via Baltica Spatial Development Zone, Pilot for Action 3 National Cultural Landscape of the Northern Vanajavesi Valley, Rakennusinventointi, Sääksmäki.....	2001
D 61	Via Baltica Spatial Development Zone, Pilot for Action 3 National Cultural Landscape of the Northern Vanajavesi Valley, Gis-käsikirja: Maisemanhoito.....	2001
D 62	Via Baltica Spatial Development Zone, Pilot for Action 3	

	National Cultural Landscape of the Northern Vanajavesi Valley, WWW-Pages with Internet Map Server	2001
D 63	Helsinki-Hämeenlinna-Tampere -vyöhyke, Asemanseutujen vetovoimaisuus. Suunnitteluohjeisto, Osaraportti I	2001
D 64	Ecoregion / Helvetinjärven ja Liesjärven kävijätutkimus	2001
D 65	Pirkanmaan aluetalousskatsaus	2001
D 66	Pirkanmaan haja-asutuksen vesihuollon yleissuunnitelma 2001	2001
D 67	Puunjalostuksen osaamisverkosto WFA-alueelle Länsi-Suomessa maaseudun pienten ja keskisuuren yritystoiminnan kentässä. Länsi-Suomen puuverkko -projektin loppuraportti	2001
D 68	Pirkanmaan maakuntatilasto 2001	2001
D 69	Pirkanmaan verkostopilotin loppuraportti.....	2001
D 70	Oriveden ja Jämsän joukkoliikennejärjestelmän esiselvitys.....	2001
D 71	Pirkanmaan melontareittiopas	2002
D 72	Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2020.....	2002
D 73	Kuljetustarpeiden kehitysnäkymät Pirkanmaalla.....	2002
D 74	Pirkanmaan maakuntatilasto 2002	2002
D 75	Pirkanmaan melontareittiopas 2003. Uudistettu painos	2003
D 76	Pirkanmaan aluetalouden rakenne ja seutukuntaprofiilit.....	2003
D 77	Ajankohtaista alueellisessa kehittämisessä.....	2003
D 78	Pirkanmaan maakuntatilasto 2003	2003
D 79	Juupajoen, Längelmäen ja Oriveden luontokohdeselvitys.....	2004
D 80	Pirkanmaan maakuntatilasto 2004.....	2004
D 81	Väestömuutosten vaikutukset kuntatalouteen	2005
D 82	Pirkanmaan maakuntatilasto 2005	2005
D 83	Pirkanmaan maaseutustrategia 2005-2015	2006
D 84	Länsi-Suomen Allianssi (WFA) maakuntaohjelmien arviointi.....	2006
D 85	Pirkanmaan maakuntatilasto 2006	2006
D 86	Tampere-Pirkkalan logistiikkakeskus -esiselvitys.....	2006
D 87	Pirkanmaan energiaohjelma.....	2007
D 88	Pirkanmaan maakuntatilasto 2007	2007
D 89	Pirkanmaan teollisuuden hiilidioksidipäästöjen vähentäminen.....	2007
D 90	Tampere-Pirkkalan logistiikkakeskus aluevaraussuunnitelma.....	2008
D 91	Pirkanmaan maakuntatilasto 2008	2008

SARJA E: TIEDOTTEET

E 6	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma.....	2002
E 7	"Seitsemisen seitsemän ihmettä". Ecoregion-tuotepaketin testausraportti.....	2002
E 8	Pirkanmaan muuttoliike ja muuttajat	2003
E 9	Pirkanmaan maakuntasuunnitelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma	2004
E 10	Pirkanmaan maakuntaohjelma 2006-2008. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma.....	2005
E 11	Pirkanmaan maakuntaohjelman ympäristöselostus	2006
E 12	Pirkanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2008-2009	2007
E 13	Pirkanmaan maakuntasuunnitelma 2010+. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	2008
E 14	Pirkanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2009-2010.....	2008

PIRKANMAAN
LIITTO

